

per essentiam actione feminis maris inducitur anima in corpore organizato ex menstruo femella: sed in homine semen maris solum organizat, & disponit corpus factum ex menstruo, & Deus corpori organizato, & disposito infundit animam. Ratio ergo hoc dicitur, quod ad generationem hominum sicut aliorum animalium perfectorum debeat currere actuum, & passivum, quod fit per carnalem copulam.

Tomo 5. c. 23. & 9. sup. Gen. ad litteram. c. 3.

Concordat hoc etiam auctoritati, quod Aug. 14. de Civ. vult primos parentes, etiam si non peccassent, fuisse coituros, & generaturos.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod Adam habebat corpus animale, & indigebat cibis. Propter quod in consumptione erat consumptio humidi ex calido, & restauratio deperditi ex alimento. & sicut in nutritione erat consumptio, & restauratio ita multo magis in semine poterat esse decisio. Dicimus autem multo magis. Quia per calorem naturalium consumitur illud, quod pertinet ad substantiam rei. Sed semen, quod emititur, est superfluum rei, cum semen sit superfluum alimenti.

Generativa nutritiva, & augmentativa, an rationi obtemperare possint.

Ad secundum dicendum, quod generativa in homine aliquo modo obediisset rationi, quia secundum Aug. 9. super Gen. & 14. de Civ. Dei: Genitalia obediissent rationi, ut sicut modo movemus manus, & alia membra, sicut placet nobis: & si sumus boni movemus eas sicut dicitur ratio: Sic in illo statu homo movisset genitalia, sicut alia membra, & sicut placuisset sibi, & sicut dictasset ratio. Sic etiam & nutritiva, & augmentativa in illo statu aliquo modo dependebant a ratione, quia ex naturali instinctu superaddito dictamine rationis. Ita fuisset usus cibis, sicut ratio dictasset, ut tempore augmenti, si fuissent ibi procreati filij, tantum dedissent eis parentes de cibis quantum suffecisset ad augmentandum, & ad nutriendum. Tempore autem nutritionis, quando cessasset augmentum, tanta fuisset ibi sumptio ciborum, quanta suffecisset ad nutriendum tantum. Nam non solum in illo statu innocentie, sed etiam in hoc statu miserie homo potest dominari nutritive, se temperando a cibis: & generative abstinendo. Vel tantum coniuge ordinate carnali copula utendo. Nam licet actiones istarum potentiarum sint naturales; concurrunt tamen ibi aliqua ad earum actiones, ut usus cibi, & carnalis copula, quæ possumus per rationem moderare, vel etiam a copula totaliter abstinere.

Semen quomodo superfluum alimentum.

Ad tertium dicendum, quod si semen est superfluum individuo non est superfluum speciei. Ideo in statu illo fuisset semen, & si non propter perpetuationem, quia poterant non mori; tamen propter multiplicationem speciei, ut multi essent ad ornandum hunc mundum, & postea multi essent ad ornandum civitatem illam Dei felice, cum essent a mundo translati.

Superfluitates in homine duplices.

Ad quartum dicendum, quod superfluitates aliquæ attestantur defectui nature: sicut, quod fiat putredines, vel ulcera, & sanies in corpore: sic et sudores ex peccato videntur introduci, luxta

A illud: In sudore vultus tui &c. Credibile est, non quod in illo statu, quia homo non laborasset, & fuisset omnino sobrius, non fuissent ibi superfluitates sudoræ: sed fuissent aliquæ superfluitates, quæ attestantur robori & fortitudini nature, ut egestiones, & urinæ, & istas credibile est ibi fuisse. Sed forte propter bonitatem nature, & sobrietatem, & alimentorum bonitatem non oportuisset illas superfluitates esse frigidas, & immundas, sicut sunt modo; cum videamus aliquas bestias habere tales superfluitates non solum non frigidas, vel immundas, sed mundas, & odoriferas.

* Egestiones, evacuationes.

ARTIC. III.

B *An per quamlibet carnalem copulam fuisset generatio prolis. Conclusio est affirmativa.*

D. Bon. d. 20. art. 7. q. 5. Ric. d. 10. q. 2. Biel d. 20. q. 1. concl. 1.

C **E**RTIO quæritur, utrum per quamlibet carnalem copulam fuisset generatio prolis. Et videtur, quod non. quia semen videtur procedere ex virtute nutritiva, cum sit superfluum alimenti. sed homo continuè fuisset nutritus etiam in illo statu: ergo continuè fuisset ibi superfluum alimenti, & per consequens semen: ergo, vel oportuisset ipsum inordinate emitte, vel non semper generare prolem. sed primum nullo modo fuisset, quia non potuisset esse sine peccato fuisset ergo feminis emissio, ad quam non semper fuisset secuta generatio prolis.

D Præterea fuissent duo in carne una. Per quod datur intelligi, quod unus non habuisset, nisi uxorem unam. Unde Beda hoc exponens ait præmiu nuptiarum esse, ex duobus fieri carnem unam. im prægnata ergo uxore, oporteret virum nutrire, & habere superfluum alimenti, vel inordinate emisisset semen, quod est inconueniens, vel oportuisset ipsum uti uxore prægnante, ex quo usu non fuisset generata proles.

Præterea cum generatio sit communis animalibus, & plantis cum videamus in plantis, vel in arboribus non omnes flores venire ad bonum, & inde fieri pomum quamvis plantæ non peccaverint: ita, & si homines non peccassent, videtur, quod non omnes carnales copulæ habuissent illum effectum, & generaliter prolem.

Præterea omnia naturalia in istis generabilibus aliquando impediuntur: ergo, vel non fuisset illa generatio naturalis, vel fuisset aliquando impedita, ut non semper generaliter prolem.

IN CONTRARIUM est, quia in statu innocentie non fuisset matrimonium, nisi propter generationem

tionem prolis, quo posito, fuisset ibi semper generatio prolis.

Præterea nullum pruritus sensissent in carne: ergo non conuenissent, nisi quando deberent generare prolem.

R E S O L V T I O.

In qualibet carnali copula in statu innocentiae fuisset Fides, & Sacramentum; Hinc & prolis generatio, & concupiscentia nulla. Caro in super animæ, & membra rationi fuisset subiecta.

RESPONDEO dicendum, satis esse credibile, q̄ in qualibet copula fuisset generatio prolis. qđ posuimus ex 5. declarare, Primo, quod nulla fuisset ibi infirmitas, nec corporalis, nec spiritalis. Secunda, quia nulla fuisset ibi concupiscentia. Tertia potest hoc declarari ex ipsis bonis matrimonij. Quarto quia fuisset caro omnino subdita animæ. Quinto, quod membra illa fuissent omnino subdita rationi. Fundamentum autem primæ rationis tangit Aug. super Gen. qui loquens de nuptiis ait, quod sicut sanis potest esse officium, sic egrotis remedium est: per q̄ uerba, ut patet ex præcedentibus, & sequentibus, vult, quod existentibus in statu innocentie tanquam sanis, & mente, & corpore, fuissent nuptiæ solum in officium. ægrotis autem, & existentibus in hac ualle miseriæ sint non solum in officium, sed etiam in remedium. In officium quidem sunt nuptiæ, ut ex carnali copula generetur proles. sed in remedium sunt, ut semen, ad quod eiiciendum, tanquam superfluum à carne stimulatus, possit quibis sine peccato criminali emittere. Quare si in statu innocentie fuissent nuptiæ, & carnis copula solum in officium, cum non sit in officium, nisi ad generandam prolem: omnino uidetur rationale, & credibile, quod non fuisset ibi aliqua carnalis copula, nec aliqua seminis emissio sine generatione prolis.

Secunda uia ad hoc idem sumitur ex eo, quod nulla fuisset ibi concupiscentia, quam secundum Aug. nuptiæ ordinant: continentia cohibet, & refrenat. Cum ergo in statu istius miseriæ sine concupiscentia esse non possimus, vel oportet illam ordinare per nuptias, vel refrenare per continentiam. Nuptiæ autem illam concupiscentiam ordinant, ut homo ordinatè se habeat, & non nisi cū vxore rem habeat. Continentia autem eam cohibet, & refrenat, ut non, nisi cum vxore rem habeant, vel ut omnino uolentes continere, nulli coniungatur, sed fiant unus spiritus cū Deo secundum quem modum loquitur Apostolus: Qui adheret Deo unus spiritus est cum eo. Secundum hunc etiam modum loquitur Bēda dicens, quod premium nuptiarum est, unam carnem fieri. sed castitas iuncta spiritui vnus efficitur spiritus, quia ergo ibi non fuisset coniunctio per concupiscentiam, sed fuisset carnalis copula in dictamine ra-

tionis, ubi non poterat esse defectus ex parte agentis, cum ibi semen fuisset omnino perfectum, nec ex parte passi, cum femina fuisset etiam perfecta. Propter quod nō potuisset pro illo statu aliquo modo impediri, quin secundum carnalē copulam semper generaretur ex eis fetus.

Tertia uia ad hoc idem sumitur ex bonis matrimonij. Narrat autem Aug. 9. super Gen. tria bona matrimonij, q̄ sunt: Fides, Proles, & Sacramentum. sed in qualibet copula pro illo statu fuissent illa duo bona matrimonij: fides, & sacramentum; cum ergo fuissent in qualibet copula illa duo bona: Primū, & tertium, scilicet Fides, & Sacramentū: omnino rationabile est, quod fuisset ibi secundum bonum, scilicet proles. Ut autem intelligamus quomodo se habeat illa tria bona; sciendum, quod fides in matrimonio est nullo modo habere rem cum alia, & nullo modo uelle habere rem etiam cum sua, ut est alia, sed solum, ut est sua. Multi enim sunt hoc modo cognoscentes suam, quia non possunt habere aliam, secundum quem modum non cognoscunt suam, ut suam, sed suam, ut aliam. infidelis est ergo quantum ad hoc sacramentum, quantumcunque quis possit habere aliam, quam suam: cuiuscunque conditionis & pulchritudinis eam uellet habere: & infidelis est, si hoc modo cognoscat suam appetendo illā. Hoc ergo bonū uidelicet: Fides, multum excusat matrimonium, vel ab omni peccato, vel saltem à criminali. Tertium autem bonum, quod dicitur sacramentum, idem importat quod indissolubilitatem, ut quis semper velit uiuere, cum sua, & nunquam separari ab ea in uita sua. Vinculum ergo semper est ibi indissolubile: sed corpus, & habitatio possunt separari, vel propter legitimam causam, uel propter maius bonum possunt etiam coniuges perpetuo abstinere, ut magis uacarent diuinis cultibus: dum tamen sentirent hoc posse facere sanctè: sed si uiderent se tentari, & ex hoc periculo se exponi, deberent redire in ipsam, iuxta consilium Apostoli, ne eos tentaret Sathānas. Redeamus ergo ad propositum, & dicamus, q̄ cum ista duo bona, Fides, & Sacramentum in statu innocentie in qualibet copula carnali fuissent, rationabile est, q̄ fuisset ibi & illud aliud bonum matrimonij, quod dicitur creatio prolis.

Quarta uia ad hoc idem sumitur ex eo, q̄ caro fuisset subiecta animæ, & quantum ad bonum individui, & quantum ad bonum speciei. Fuisset enim subiecta quantum ad bonum individui, ut tanta, & talis fieret restauratio ex cibis, quanta, & qualis competeret illi individuo, vel illi speciei, cuius illa esset anima. Et sicut fuisset ibi plena subiectio carnis ad animam quantum ad bonum individui: sic fuisset ibi plena subiectio, q̄ ad bonū speciei, qđ est semen, quod dicitur esse alimentum superfluum, nō speciei, sed individuo. Sicut ergo quantum ad bonum individui fuisset facta restauratio tanta, & talis, & illo modo secundum quem fuisset bonum individuo; sic quantum ad semen fuisset ibi tanta, & talis, & tali modo generatio seminis,

Matrimonio
nō bona Fides,
Proles, & Sacramen-
tum. ex D.
P. Aug. 10.
mo 1.

Lib. 9. super
Gen. To. 1.

Nuptiæ sanis in officium, ægrotis in remedium.

Concupiscentia quō nuptiis ordinatur: continentia uero refrenatur.

Apost. Cor. 6.

Caro in statu innocentie quomodo fuisset subiecta.

feminis, vel emissio, secundum, q̄ esset bonum speciei, sed non est bonum speciei, nisi esset ibi generatio prolis. ergo, his scitis, nunq̄ fuisset feminis emissio, nisi fuisset per hoc generatio prolis.

Quinta via ad hoc idem sumitur ex eo, q̄ mēbra illa, per quā fit generatio, fuissent omnino rationi subiecta: ut sicut homo mouet manum, vel digitos, secundum, q̄ sibi placet, ita tunc fuissent mota illa membra, sicut ratio dictasset: nec fuisset pro ratione voluntas, sed semper fuisset ibi voluntas ad mouendum illa membra, prout ratio diceret, vel dictaret: sed modo non mouemus membra, at voluntatem nostram, quia virtus, quā est in musculis, & in neruis, per quam mouentur membra, est omnino voluntati subiecta. Genitalia ergo cum moueantur ex abundantia feminis, vel ex abundantia superflui alimenti, non potuissent illa membra esse rationi subiecta, nisi abundantia feminis, vel superfluitas alimenti esset rationi subiecta, ut est superfluum alimenti. Et generatio feminis, & etiam eius emissio non fieret, nisi prout ratio iudicaret, sed ratio iudicaret hanc non esse fienda simpliciter sine generatione prolis, ergo nunquam fuissent ita facta, nisi fuisset inde generata proles.

Sed dices quomodo potuissent hanc fieri? Ad quod dici potest, q̄ impetus diuini, & instinctus naturales, & dictamen rationis, quantum ad ea, quā erant sibi agenda, multum uigilassent in primis parentibus: ut per huiusmodi impetus, vel instinctus, & dictamē rōnis in illa sobrietate sumpsissent cibos s̄m quod expediret in diuiduo. q̄n ergo & instinctus, & impetus, & dictamē rōnis, iudicaret generationē prolis fiendā, sumpsissent t̄m plus de cibis ultra indigētā indiuidui, p̄t possit ibi esse generatio prolis, quod est quoddam bonum speciei propter quod in omni emissionē feminis semper fuisset generatio prolis. quibus omnibus benē consideratis non habet dubiū, quod est in hac quæstione quæsitum.

RESP. AD ARG. Ad primū dicēdū, q̄ si hō fuisset sp̄, & cōtinuē nutritus; non tamen propter hoc fuisset semper, & continuē pro illo statu generatio feminis, quod est superfluum alimenti, quia non sumpsissent de alimento ad nutriendū corpus, vel ad augmentādū, nisi quantum sufficisset indiuiduo: & quando dictasset ratio, prolem esse generandam, tunc sumpsissent de alimēto plus, quā expediret indiuiduo: & tunc ex illo alimento, quod est superfluum indiuiduo, fieret semen, quod non est superfluum, sed expediens speciei, vnde fuisset generata proles. quā si benē considerentur, nec oportuisset pręgnantem cognoscere, nec semen inordinate emittere.

Ad secundum patet solutio per iam dicta. Cū supponat, semper in illo statu fuisse generationem feminis sicut in isto, quod patet esse falsum, quia non fuisset ibi semper generatio feminis, nec emissio, nisi quando dictasset ratio, prolem esse generandam, ut tunc solum propter bonum speciei, & generationem prolis plus sumeretur de cibo, quā expediret indiuiduo.

A Ad tertiū dicēdū, q̄ in plāus flores impediunt, ne fiant inde poma, & in alijs animalibus semina fuissent multotiens impedita, ne generarentur perea tētus, quia in eis non erant, nisi naturalia bona, & etiam ratione carebant, sed in primis nostris Parentibus vigeat ratio, & erat in eis quoddam bonum supernaturale, ut originalis iustitia. Mediāte ergo illa originali iustitia, per quā omnia inferiora erant subiecta superioribus: & quia mens, & ratio suprema sunt in nobis, omnia erant subiecta in Adam menti, & rationi, ut non fieret generatio, vel emissio feminis, nisi secundum quod dictaret ratio, & expediret proli, & speciei, ut est per habita declaratum.

B Ad quartum dicendum, q̄ in statu innocentie fuisset generatio naturalis, sed fuisset aditura per donum supernaturale, ut per originalem iustitiam, per quam sicut non impediatur virtus nutritiua, per quā fit restauratio ex alimētis quin semper fieret talis restauratio, prout esset bonum indiuiduo. Sic suo tempore prout dictasset ratio, non fuisset impedita virtus generatiua quin fieret tempore debito superfluum alimenti, & emissio feminis, prout esset bonum speciei, & generatio prolis.

Generatio in statu innocentie qualis.

A R T I C III.

Ancarnalis copula, delectatio in statu innocentie tanta fuisset, quāta nunc est, & fortē maior. Conclusio est affirmatiua.

D. Bon. d. 20. art. 1. q. 3. Alex. de Ales. 2. p. q. 94. art. 2. Ric. d. 20. q. 3. Voril. d. 20. q. 1. Brul. d. 20. q. 3.

VARTO quæritur, vtrum in illa carnali copula fuisset delectatio tāta, quāta est nūc, aut maior. Et v̄r, q̄ nō, quia in delectatione considerandum est illud, quod nos impellit ad illam delectationem habendam. Cum ergo ad hoc faciendum nos impellat concupiscentia; vbi est ergo maius impulsuū, ibi est maior delectatio, quā vbi non est tantum impulsuum, vel non est ali quod tale impulsuum, sed in statu isto est maior concupiscentia. ibi autem non solum minor, sed nulla fuisset concupiscentia, ergo &c.

Præterea hoc idem patere potest non solum ex impulsu ad delectationem, sed etiam ex effectu delectationis. quia vbi est maior effectus, videtur esse maior causa, sed dicta delectatio habet maiorem effectum in hoc statu, quia non solum obnubilat, sed etiam quasi absorbet rationem, quia in illo actu quasi tota absorbetur ratio. cū in statu innocentie non habuisset tantum effectum, videtur, q̄ ibi non fuisset tanta delectatio, sicut nunc.

Præterea delectatio non solum respicit impulsuum,

pulsum, ex quo causatur quod est concupiscen-
tia: & effectum, quæ causat talis delectatio, quia
rationem absorbet, sed etiam respicit tempus,
vel continuitatem temporis, in quo fit. & quia
secundum Philosophum in Ethicis: Nullum po-
test continuare actionem indelectabilem. illa er-
go, quæ magis continuatur, videtur esse maior de-
lectatio. sed in statu innocentie non fuisset con-
tinuata dicta delectatio sicut nunc, quia non cõ-
uenissent, nisi quando fuisset procreanda proles.
Modo autem quasi continuè conueniunt, unde
maior videtur esse delectatio nunc, quàm tunc.

Præterea possumus & quartum argumentū
facere ex superfluo alimenti, per quod semen ha-
bet esse, & etiam illa delectatio. Cum ergo magis
sit tale superfluum nunc, quàm tunc: magis est
talis delectatio nunc, quàm tunc.

Delectatio
ex operatio-
ne natura-
li non im-
pedita.

IN CONTRARIUM est quia in habentibus co-
gnitionem delectatio contingit ex operatione na-
turæ non impedita. Cum ergo illa operatio non
fuisset tunc minus naturalis, quàm sit nunc, & nõ
fuisset plus impedita: immo minus, quàm nunc,
fuisset ergo maior delectatio tunc, quàm nunc.

Præterea cum, 5. sint sensus, Visus, Odoratus,
Gustus, Auditus, & Tactus, cū alij quatuor sensus
maiores delectationem habuissent in suis obie-
ctis, & in suis actibus tunc, quàm nunc: & sensus
tactus, secundum quem habet esse copula carna-
lis, maiorem delectationem habuisset in tali suo
actu, & in tali suo obiecto tunc, quàm nunc.

RESOLVTIO.

*Absolute in statu innocentie maior coitus delecta-
tio fuisset, quàm in hoc miserie statu: respectu
autem non. Primum enim patet ratione virtutis
generatiue perfectionis: actus, sensus, seminis de-
cisionis, ac nervosorum locorum: Alterum vero
si ad rationem comparetur. Idque tribus modis.*

Maius, &
minus duo
bus modis
sumuntur.

RESPONDEO dicendum, qd sicut loquimur in
aliis rebus de maiestate, & minoritate, sic loqui
possumus in ipsa delectatione, quia maiestas, &
minoritas, vel possunt sumi absolute, & in se, vel
per respectum ad aliud. Sicut videmus in sum-
ptione ciborum, in portatione ponderum, & in
transitu spatiorum: & ad multa alia, si vellemus,
possemus hoc adaptare, sed ista sufficiant. Nulli
enim dubium est, qd absolute, & secundum se plus
est comedere 10 panes, quàm unum, & plus to-
tum arietis, quàm medium quarterium. Tamen
respectu huius, vel illius uni esset parum come-
dere. 10. quod alij esset multum comedere unū,
& vni esset parum comedere totum arietem,
quod alij esset multum comedere unum ma-
gnum frustum. Sicut ponit exemplum Philoso-
phus de Milone, & exercitatore Gymnasij, de
quo Milone dicit Solinus, quamvis fortè ex-
cessiuè dicat, quod comedebat bouem in die. Et
quod dictum est de esu ciborum, veritatem ha-
bet de portatione ponderum. Nam uni esset pa-
rum portare centum pondera, quod alij esset

Bouē in die
comedens
quisq̃ sue
sit idē Arif.
2. Moral.
Nich. cap. 6

A multum portare: & quamvis portare centum
absolute, & secundum se, sit magis quàm porta-
re 10. Hoc idem etiam patet in transitu spatio-
rum, quia uni leporario esset parum transire
duas leucas in una hora, quod testudini elset
multum transire mediam leucam in una die. Quæ
ergo dicta sunt de maiestate, & minoritate, in
talibus possumus adaptare ad maiestatem, & mi-
noritatem in delectationibus. quia si loquimur
de delectationibus secundum se; videtur, quod
fuisset maior delectatio in statu innocentie,
quantum ad carnalem copulam, quàm nunc.
Quod ex multis declarare possumus sicut mul-
ta ad talem delectationem concurrunt. Quia pri-
mo concurrat ibi virtus generatiua, per quam fit
talis delectatio, quæ tunc fuisset perfectior, quàm
nunc. Secundo concurrat ibi actus eius, secundū
quem fuisset coniunctio cum magis conuenien-
ti, quàm nunc. Terrio concurrat sensus tactus,
qui fuisset tunc viuacior, quàm nunc. Quarto
concurrat ibi decisio seminis, quod tunc fuisset
perfectius, quàm nunc. Quinto concurrunt ibi
loca nervosa, per quæ transit semen, quæ fuil-
sent melioris complexionis, & magis perfecta,
quàm sint nunc. Ex quibus omnibus caret ma-
ior delectatio, & maior perceptio delectationis,
quàm nunc. quia sensus puriores fuissent, & ma-
gis potuissent illam delectationem percipere. Sic
ergo loquendū est de maiestate, & minoritate
delectationis copulæ carnalis secundum se. Sed
si loquamur de maiestate, & minoritate præfa-
ta per comparisonem ad aliud, vt per compa-
rationem ad rationem, multo minor fuisset tunc,
quàm nunc.

Delectatio
coitus ex
quor. & q
bus emet-
git.

C Quod tripliciter possumus declarare: primo,
prout ratio comparatur ad illum statum, & ad
istum, quantum ad constantiam, & fortitudinem,
quia tunc erat constantior, & fortior ratio, quàm
nunc sit. Secundo prout homines poterant com-
parari ad bestias tunc, & nunc quia magis differe-
bant tunc à bestis, quàm nunc. Terrio prout spí-
rituales, & mentales delectationes erant potio-
res tunc, quàm nunc.

Quod tripliciter possumus declarare: primo,
prout ratio comparatur ad illum statum, & ad
istum, quantum ad constantiam, & fortitudinem,
quia tunc erat constantior, & fortior ratio, quàm
nunc sit. Secundo prout homines poterant com-
parari ad bestias tunc, & nunc quia magis differe-
bant tunc à bestis, quàm nunc. Terrio prout spí-
rituales, & mentales delectationes erant potio-
res tunc, quàm nunc.

Prima via sic patet: Quia ratio tunc erat for-
tior, & magis constans, quàm nunc. quia tanta
erat tunc fortitudo, & constantia rationis, & tan-
ta erat victoria rationis super ista inferiora, vel
super istas inferiores vires, ut nihil tunc fieret in
istis inferioribus, nisi ut ratio dictaret, quæ pos-
sunt patere per August. 9. super Gen. & 14. de
Ciu. Dei, vbi innuit quod etiam ipsa genitalia
fuissent mora, secundum qd mens dictaret. Pro-
pter quod, sicut homo fortis posset portare cen-
tum, quod debili elset graue portare. 10. sic ra-
tio in statu innocentie propter victoriam quam
habebat super vires inferiores: ita temperasset
delectationem illam, quamvis tunc maiorem, qd
non fuisset absorpta ab ea; sicut nunc ratio absor-
betur a tali delectatione minori.

Ratio f. sta-
tu innocen-
tie fortior.

Tom. 1. & 5

Secunda via ad hoc idem sumitur, prout ho-
mines, pro illo statu, & pro isto comparantur ad
bestias, quia magis tunc superexcellabant bestias,
quàm

Homo i. sta-
tu innocen-
tie magis
superior be-
stis, quàm
nunc.

quàm modo loquendo de statu illo, prout comparatur ad istum. Nam & ipsi sancti nunc plus sentiunt passiones bestiales quàm tunc: quicunque essent, sentire possent. Unde & Hieronymus, qui tantæ prædicatur sanctitatis, loquens de seipso ait, quod palabant ora ieiuniis, & mens estuabat desiderio in frigido corpore, & ante hominem iam sua carne præmortuum sola libidinum incendia bulliebant.

Homo à bestis quod differat Tomo 3.

Dicemus ergo, quod in hoc differt homo à bestiis, & vult August. 9. super Gen. quod anima rationalis voluntatis arbitrio, vel consentit uis, vel non consentit. i. potest consentire, & non consentire. Irrationalia non habent hanc libertatem, sed viso aliquo quasi coacta propelluntur ad concupiscendum. Ex quibus uerbis manifestè colligitur homo, habens animam rationalem, potest uis, vel præsentem concupiscibili non concupiscere. Brutum autem habens irrationalem hoc non potest. Tunc ergo pro illo statu, quia homines fuissent plus cōsecuti rationem, quàm nunc: etiam præsentem maiori delectatione, poterant minus delectari, quàm nunc, quia non habebant concupiscentiam, sic impellentem, & habebant rationem magis vincentem, & superantem.

Tristitia cur amicis compatiens minuitur. Eth. 9. c. 11.

Tertia uia ad hoc idem sumitur prout spirituales, & mentales delectationes erant potiores tunc, quàm modo. Nam Philosophus mouet quandam questionem quare venientibus amicis, & compatiens existenti in tristitia: uidetur ei, quod ille dolor, & illa tristitia minuitur. Ad quod uidetur respondere Plato, quod tristitia, & dolor est quoddam pondus, venientibus ergo amicis, & compatiens amico tristanti uidetur de illo pondere quilibet accipere quasi quandam partem, ut ex hoc non tantum videatur ferre pondus, præstita tristitia, ponderatus.

* 7. Met. & intelligitur idem numero.

Contra quod obicitur, quod si hoc esset, tunc tristans magis doleret, & magis tristaretur, quia doleret de malo suo, & de malo amicorum, & tristaretur de tristitia sua, & de tristitia eorum. Vel possumus nos ulterius obicere non obstante, quod bona sit obiectio facta, cum tristitia sit quoddam accidens tristantis, & * accidens non transeat de subiecto in subiectum, nullus de illo accidente, vel de ista tristitia potest aliquid in se accipere. Potest. n. quilibet confortare tristantem, & tristani in seipso, sicut & tristans, sed non potest aliquid accipere de tristitia tristantis: In quo ergo alleviaretur ponderatus, si quilibet acciperet pondus proprium, & nihil acciperet de pondere, quod est in ponderato?

Respondemus ergo cum Philosopho ad obiectionem præpositam, & dicamus, quod quodlibet contrarium minuit suum contrarium, ut si sint in aliquo simul duo contraria, non possunt esse simul in sua excellentia, sed semper ad præsentiam unius minuitur excellentia alterius. Cum ergo tristani, & gaudere sint contraria, & inter alia gaudia hoc sit ualde magnum credere se amari, & videre se amari. ex præsentia ergo amicorum compatiens tristanti: videt tristans se amari, & se habere amicos gaudet, & ex præsen-

tia illius gaudij remittitur, & minuitur eius tristitia. Et quod dictum est de gaudio, & tristitia quasi de duobus contrariis, ueritatem habet etiam suo modo de duobus tristitiis, ut si quis sit in tristitia, adueniente alia tristitia: oportet, quod minoretur prima, quia tristitia dicit dolorem, vel lesionem cum attentione ad illam, & quia non potest homo esse attentus, vel intentus ad duo, sic intente; sicut ad unum tantum: oportet, quod minuatur una attentio ex alia attentione, & quod dictum est de gaudio, & tristitia, & duabus tristitiis, ueritatem habet de duobus gaudiis, vel de duabus delectationibus: ut si homo dat se multum, & adhæret uni delectationi, alia delectatio superueniens non erit tanta, sicut si prima delectatio omnino cessaret. Hoc idem etiam videmus de amore, ut si quis habens unum filium, & postea generet alium, & habeat duos: non erit tantus amor ad quemlibet: quantus erat ad unum solum. Ideo inuenimus in scripturis: Sicut mater unicum amat filium.

Adaptemus ergo ista ad propositum, & dicamus cum Apost. ad Rom. 7. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. quod in primis parentibus nulli dubium est hoc fuisse, quod delectabantur in ipso Deo secundum interiorem hominem. i. secundum mentem, & rationem. Illa ergo delectatio sensibilis superueniens per carnalem copulam non erat ita magna respectu primorum parentum, qui delectabantur secundum interiorem hominem. absoluta ergo delectatio carnalitatis ibi erat maior, quàm hic; sicut tristitia tristantis ex contristitia amicorum absolute est maior, quia est de se, & de suis amicis. Sed per respectum ad hunc tristantem, qui delectatur de præsentia amicorum, non est tanta, quia non tantum sentitur ex attentione ad aliud, sicut vadens per uiam cogitans de alio, vel colloquens cum alio non percipit magnitudinem viæ: non obstante, quod in se sit magna uia. Sed respectu hominū non cogitantis de ea, non est ita magna; sic in primis parentibus, quantumcunque delectatio copulæ in se esset maior, quàm hic, per respectum tamen ad eos, vel ad rationem eorum, non fuisset ita magna.

D V B. I. L A T E R A L I S.

An virginis integritate seruata, carnalis illa copula fuisset. Conclusio est affirmatiua.

D

Idque de mente, non corpore; sed post copulam de utroque conceditur.

D. Th. 1. p. q. 98. art. 2. ad 4. Guil. Alus. 2. sent. tract. 10. c. 2. q. 4. D. Bon. d. 20. art. 1. q. 4. Ric. d. 20. q. 4. Capr. d. 20. q. 3.

L T E R I V S fortè dubitaret aliquis de delectatione illius copulæ, utrum fuisset cum integritate virginis, vel non. Ad quod dici potest nulli dubium esse, quod fuisset cum integritate mentis, quia ut August. dicit, quod illas partes corporis non agebat turbidus calor: calor ille dicebatur

Calor i sta
tu innocē
tiae cur nō
turbidus.

Virginitas
in statu in
nocentiae,
an melior
coniugio.

Corporis
integritas,
an fuisset i
statu inno
centiae.

Tomo 5. c.
26.

Exemplum
de integri
tate virgi
nitatis i sta
tu innoce
ntiae, si copu
la carnalis
f uisset.

Tomo 5.

batur non turbidus, quia non inficiebat rationē, sicut fex inficit vinum, vel turbat vinum, vel dicebatur calor ille non turbidus, quia agebat opera imperata à ratione. Nullus autē diceret, quod tolleretur integritas mentis per id, quod ratio imperat, & quia illa copula in illo statu non fuisset facta, nisi imperata a ratione, non euacuasset integritatem mentis. Valet etiam ad hoc, quod pro illo statu virginitas non praeferebatur coniugio, immo fortē magis econuerso, quod cū in illo statu, si semper durasset vsque ad translationem altioris status, non fuissent generati, nisi electi, & fuisset generatio sine ardore, & concupiscentia, propter quod peccasset quicūq; sine speciali mandato Dei voluisset a tali opere abstinere, sed de integritate corporis potest esse multiplex modus dicendi. Dicunt enim generationem tunc fuisse cum integritate corporis, & sine commixtione membrorum, quod videtur innuere Aug. 14. de Ciuit. dicens: Ita tunc potuisset vtero coniungis salua integritate femineigenitalis viri le semen immitti, sicut nunc potest eadem integritate salua ex vtero virginis fluxus menstrui emitti, eadem via posset illud mitti, qua hoc potest eijci, sed sic intelligendo, vt sonant verba, fieret iniectio seminis sine commixtione membrorum, quo posito esset aliquid ociosum in natura, quod est inconueniens. Est autem alius modus dicendi, quod fuisset ibi copula carnalis cum commixtione membrorum cum ea corruptione carnis, & corporis, sicut modo. Tamen hoc fieret sine concupiscentia, & sine corruptione mentis, sed cum in illo statu corpus differat ab isto, quia illud poterat non mori, videtur etiam quantum ad integritatem corporis plus esse in isto statu, quam in isto.

Est ergo & tertius modus dicendi, quod in illo statu fuisset generatio per commixtionem membrorum, sed cum omni integritate mentis, & corporis. Ponitur autem exemplum, quod sicut aperitur os, & clauditur cū oī integritate, & intrat ibi bolus absq; eo, quod fiat ibi vterior scissura in ore, sic & tunc, per apertionem, & clausuram fuisset carnalis copula, & commixtio membrorum, sed hoc ponendo maior esset integritas corporis, vel minor naturalis apertio vteri in virginibus in hoc statu q̄ in illo. Verba autem hęc sunt, sed hoc est ex delicto nostro, & ex libidine nostra. quia si hoc non esset, ita possemus loqui de genitalibus sine turpitudine, & sine rubore, sicut loquimur de alijs membris. Nam si in primo statu istae res ostendebantur sine turpitudine, & rubore, multo magis peccato non interueniente possemus loqui de illis rebus sine turpitudine, & rubore, vt August. planē declarat de Ciuit. lib. 2. ca. praëlegatis.

Redeamus ergo ad propositum, & dicamus, quod si posset sine maiori scissura, sed ex sola apertione fieri copula carnalis cum cōmixtione membrorum in statu illo, cōsequens esset, quod non esset tanta integritas corporis in virginibus tunc, & nunc. Nam maior suppositio partium

A corporis, sine vteriori scissura, arguit ipsius corporis minorem integritatē. quod non videtur statui illi competere, quia tunc, & si non maior, saltem non minor fuisset corporis integritas, quam sit modo. Rursus quicquid dicatur de copula carnali, dicemus de partu filiorum, nunquid possit sine ulteriori scissura corporis exire filius tantae quantitatis, sicut nunc est, & sicut fuisset tunc, quilibet in se considerans dicit hoc esse impossibile, nisi fuissent in pariendo duo corpora simul.

His itaque praëbatis, dicemus saluando August. dicta, aliquam integritatem corporis ibi saluare. Nam de Ciui. lib. 2. c. praëlle. ait August. quod eo uoluntatis motu mouerentur illa membra, quo cetera, sine ardoris illecebroso stimulo, cum tranquillitate animae, & corporis nulla corruptione integritatis infunderetur gremio maritus vxoris. Quae verba saluare non possumus; si ponamus integritatem tam in fieri corporalem copulam, quam in facto esse: & si de copula dubitatur, de procreatione filiorum dubitari non debet. Nam nulla foemina, nec filium parit sine magna apertione, & scissura corporis, quae scissura licet sit in fieri, & dum egreditur infans: eo tamen egresso reconiungitur, & reintegratur scissura ista, sed hoc est cum dolore, & poena. Et ideo post peccatum dictum est *Euae: In dolore paries filios. Nulli ergo dubium debet esse, quod si stetit Eua peperisset filios sine dolore. Vnde August. lib. 2. ca. praëlle. loquens de partu

C illo ait, quod ad pariendum non doloris gemitus, sed femineitatis impulsus feminea viscera relaxaret. Nullus ergo hoc potest negare, nisi ponendo duo corpora in eodem, vel ponendo tunc parturitionem filiorum esse miraculosam, nisi ponatur, quod in parturiendo, scindatur corpus continuum in exitu sine dolore infantis, & reconiungatur, & reintegretur post eius exitum sine lēione. Credibile est enim, quod fuisset ibi tanta reintegratione, quod nullus potuisset mulierem percipere peperisse, quod totum possumus attribuire illi originali iustitiae. Nam si per illam originalem iustitiam, sic se habebat nutritiua, vt restauraret aequē purum per alimentum, sicut erat deperditum per calorem: vt si quis vidisset tunc propriis oculis, quod erat deperditum, & postea erat restauratum, iudicaret aequē purum, & aequē bonum esse, quod erat restauratum per alimentum, sicut quod erat deperditum. Hoc enim iustitia exigit, vt reddatur alicui ita bona moneta, sicut ab eo fuerat accepta. & sicut hoc modo se habebat nutritiua per illud donum supernaturale, & per illam supernaturalem iustitiā: vt quia esse non poterat, quin fieret deperditio in corpore, ex quo egebat alimentis, sed operante illa iustitia fuisset restauratum aequē bonum, sicut fuerat deperditum. hoc ergo eodem modo debemus ponere in uirtute generatiua, quod in uirtute il-

lius

Gen. 3.

*Eua perditionis, & doloris mater vocat: Maria uero salutis, & gaudij. Hic littera huius nominis, Eua, trāspōsitq; cōpāgant hoc uerbu, Auc, vt dixit Auſtor i Hymno: Mutans Euaq nomen.

lius iustitiæ, quamuis esse non posset, quin aperiretur corpus in pariendo filios, tamen sic fuisset reconiunctum, & reintegratum ita bene, ut nullum apparuisset apertitionis vestigium. Si hoc ergo dicimus in eo, quod maius est, ut in parturitione filiorum, ubi fuisset tanta separatio partium, & sine dolore, & tanta integratio sine uestigio alicuius apparentiæ, & sine lésione, cur non dicamus in eo, quod minus est, ut in carnali copula, & in commixtione illorum membrorum, quod ibi fuisset aliqua diuisio continui, & aliqua apertio uteri, dum illa copula duraret maior, quàm esset in vtero uirginum, & post carnalem copulam fuisset tanta reintegratio, ut nullum illius apertitionis cognosceret uestigium, sed fuisset omnino similis vterus virginis utero copulato. Et sic in qualibet parturitione prolis fuisset posita talis separatio, & talis reintegratio, sicut in qualibet carnali copula poni potest, & maxime cum ibi non fuissent plures carnales copulæ, quàm parturitiones filiorum, sed econuerso. Sed de his in litteralibus aliquid dicitur. solum ergo ex tumore cognosci potuisset uterus prægnantis ab alio. sed post parturitionem, nec in tumore tunc in apertione uterus prius prægnantis fuisset distinctus ab alio, etiam utero virginali, quia post carnalem copulam peractam, sicut post parturitionem peractam fuisset reintegratus uterus, nullo ibi separationis uestigio apparente. Aduertendum autem, quod sicut nec in propagatione naturali non sufficit inseruisse rationes seminales, per quas fiunt propagationes rerum, sed oportet in qualibet huiusmodi operatione esse Dei operationem latentem, secundum quam uerificetur, quod dicitur Ioan. 5. Pater meus, usque nunc operatus est, & ego operor. Ita tunc in propagatione hominum non sufficebat dedisse originalem iustitiam, per quam nutritiua generatiua, & aliæ uires operabantur modo, quo dictum est, sed etiam fuisset ibi latens Dei operatio, sine qua omnis operatio naturæ est extincta, secundum quam operationem diuinam omnia hæc fuissent perfecta, & consummata.

RESP. AD ARG. ART. III.

Ex his ergo potest patere solutio ad omnia argumenta. Nam arguentia maiorem delectationem esse in hoc statu, quàm in illo arguunt de maioriore non in se, sed per comparisonem ad ipsum Adam, vel ad eius rationem, quia in hoc statu per delectationem carnalis copulæ magis homo fit carnalis, & magis obumbratur eius ratio, quàm in statu illo. Vnde Aug. 14. de Ciuit. Dei ait, quod homo non custodiendo mandata Dei, qui futurus fuerat etiam carne spiritualis: fieret etiam mente carnalis. Ipsa enim mēs, & ipsa ratio efficitur, quasi caro illo actu, ut ex hoc dicant Sancti, quod in tali actu homo efficitur caro totus.

A Argumenta vero in contrarium arguunt de maioriore delectationis secundum se.

Q V A E S T. II.

De primorum Parentum filijs quantum ad sexum, corpus, & virtutes.

OSTENDAM quæsiuimus de qualitate generationis primorum Parentum, volumus quærere de qualitate generatorum. Circa quod quæruntur quatuor. Primo quales fuissent filij eorū sē sexū Et vtrum filij eorum fuissent masculi, & feminae, & fuissent tot masculi, quot feminae. Secundo quales fuissent secundum corpus, & secundū membra. Tertio quales fuissent secundum intellectū in cognitione veritatis. Quarto quales fuissent secundum effectum in amore virtutis.

A R T I C. I.

An omnes in statu innocentie mares fuissent. Conclusio est negatiua.

D. Th. 1. p. q. 99. art. 2. Et 2. sent. d. 20. q. 2. art. 1. ad 1. Et Quol. 3. art. 25. D. Bon. d. 20. art. 1. q. 6. Ric. d. 20. q. 5. Biel. d. 20. q. 2. Dur. d. 20. q. 3. Dorbel. d. 20. q. 3.

C

PRIMUM sic proceditur videtur, quod omnes in illo statu geniti fuissent mares, quia secundum Philosophum, scēmina est mas occasionatus, sed in illo statu nihil ibi fuisset occasio

1. Phyl. 81.
2. de Gen. animal. c. 4
Et 4. lib. c. 6

natum, sed totum perfectum. Ergo &c.

Præterea secundum Philosophum in 2. de generatione: Natura semper desiderat quod melius est, sed nulli dubium est, quod mas præualet feminae, ergo cum semper fieret, quod melius esset, ideo &c.

D Præterea videtur esse ex defectu seminis, quod fiat ibi generatio scēminæ, sed ibi nullum fuisset semen defectiuum, ergo &c.

Præterea scēmina dicitur esse præter intentionem naturæ, sed ibi nihil fuisset tale, ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quod ibi fuisset generatio propter multiplicandam speciem, & propter implendum numerum electorum. sed cum non fuisset ita bene, si omnes fuissent generati masculi, ergo &c.

Præterea videtur, quod plures personæ fuissent ibi generate sē sexum scēmineum, q̄ secundū masculinum. Quia unus masculus potest secūndare plures scēminas. Non sic autem vna scēmina

na

Ioan. 5.

Tomo 5. c. 15.

na potest fecundari a pluribus masculis, ergo citius fuisset completus numerus electorum per feminas, quam per masculos.

R E S O L V T I O.

In statu innocentie quot mares, tot feminae fuissent. Idque patet ratione inchoationis status, originalis iustitie: bono nature, & bono moris: ipsa denique ratione, cui tunc omnia fuissent subiecta.

Mares, & feminae tunc aequales fuissent in statu innocentie.

R R S P O N D E O dicendum, quod in illo statu fuisset generatio utriusque sexus. Nam fuisset ibi generati mares, & feminae, & tot mares, quot feminae. Quod quinque vijs possumus declarare, Vt prima via sumatur ex inchoatione illius status. Secunda ex originali iustitia, quae erat in illo statu. Tertia prout bonum naturae erat considerandum in illo statu. Quarta prout bonum moris intendebatur in illo statu. Quinta prout oia essent subiecta rationi in illo statu.

Prima via sic patet: Nam si consideremus inchoationem illius status, patere debet, quid factum fuisset in prosecutione dicti status. Nam Deus sic inchoauit statum illum, quod vni viro fecit in adiutorium vnā feminā, quod de adiutorio generationis est intelligendum, vt patuit supra per August. Sed si primi parentes non peccassent, semper modus propagationis fuisset assimilatus modo inchoationis, quia fuisset propagatio facta modo recto. Sicut ergo hoc est obliquum in linea, quod deuiat a suo principio: cum hoc sit rectum, quod non exit, idest, non deuiat ab extremis. Nam fuisset tunc recta a principio vsque in finē. vt sicut in principio non fuit procreatus nisi vnus masculus, & vna femina, sic vsq; in finem hoc continuatum fuisset, quia semper feminae masculis, & econuerso coaequati fuissent.

Secunda via ad hoc idem sumi potest ex originali iustitia, quae erat in illo statu. Nam sicut secundū originale iustitiā regulabat virtus nutritiua, quae respicit bonum individui, quia ita fuisset facta restauratio aequae puri, & aequae boni humidi radicalis, sicut fuisset facta deperditio. Ita secundū illā originale iustitiā fuisset generatiua virtus regulata, quae respicit bonum speciei, quod maxime, omnibus consideratis, contingeret speciei bonum, si tot fuissent generati masculi, quot feminae, & econuerso. Diximus autem, omnibus consideratis, quia consideratis aliquibus particularibus profectibus, fortē haberemus viā ad ponendum, quod plures fuissent ibi generatę feminae, q. masculi. Sed consideratis omnibus, hoc poni non debet, vt patebit in hac quaestione in solutione vltimi argumenti. Fuisset etiam quaedam iniustitia facta feminis, si plures generati fuissent masculi, quam feminae, & econuerso: si plures feminae, quam masculi. Vt ergo pro illo statu totaliter iustitia seruaret in propagatione filiorum, aequalis fuisset generatus numerus masculorum, & feminarum.

Obliquum, & rectum quid.

A Tertia via ad hoc idem sumitur ex bono naturae, quod debebat esse in illo statu, siue sumatur natura pro naturali amore, siue pro naturali generatione. Nam cum vnus masculi ad plures feminas, vel vnus feminae ad plures masculos, non sit ita naturalis amor, sicut vnus ad vnum, requirebatur, quod secundum vtrumque sexum esset aequalis numerus, vt inter coniuges semper vigeret naturalis amor. sed si pro natura sumatur naturalis generatio; cum generatio non fiat nisi ex masculo, & femina: vel non fiat sine actiuo, & passiuo, videbatur hęc naturalis generatio requirere, vt factio actiuo. i. masculo, fieret passiuum. i. femina, per adiutorium, cuius fieret naturalis generatio. Sic & in principio fecit Deus, quia factio masculo fecit feminam, vt esset sibi naturale adiutorium ad generationem.

Amor naturalis.

B Quarta via ad hoc idem sumitur ex bono moris. Nam bonum moris est bonum virtutis, quod potissimē inter coniuges consistit, quando vna est vnus tantum, & sunt duo in carne vna. sed si vnus sexus superasset alium, vt si masculi superassent feminas, esset ibi malum naturae, idest sterilitas naturae. quia non esset tanta fecunditas filiorum. Si autem feminae superassent masculos, fuisset ibi vel sterilitas naturae, & hoc fuisset malum naturae. Si aliqua feminae voluissent continere, & virginitatem seruare, cum coniugium tunc praeferretur virginitati, & esset in praeceptum, iuxta illud: Crescite, &c. vel fuisset ibi malum moris, idest virtutis, quia oportuisset plures feminas vni viro fuisse copulatas, quod fuisset contra bonum moris.

Coniugium in statu innocentie virginitate dignius.

C Quinta via ad hoc idem sumi potest ex ipsa ratione, cui pro illo statu omnia fuissent subiecta. Bonum autem rationis duo dicit, quia dicit bonum vniuersale, & dicit bonum virtutis. Bonum quidem vniuersale dicit, quia ratio semper tendit per se in bonum vniuersale, eo quod obiectum intellectus est semper, quid vniuersale per se loquendo, sicut semper obiectum sensus est, quid particulare. sed licet quantum ad particulare bonum semper fortē intendatur masculus, tamen quantum ad vniuersale bonum intenditur masculus, & femina. quia aliter periret natura, & species, si esset semper generatio masculorum, & sicut est bonum rationis bonum vniuersale, sic etiam bonum rationis est bonum virtutis, quia diffinitur virtus a Philosopho in 2. Ethicorum, quod est habitus electiuus immediate consistens, sicut sapiens, idest, sicut recta ratio iudicabit. Ergo quia ille status erat omnino rationi subiectus: & quandiu durasset, semper fuisset rationi subiectus. cum ratio secundum se tendat semper in quid vniuersale, propter vniuersale bonum fuissent ibi generati masculi, & feminae. & quia etiam virtus est quid bonum secundum rationem. Propter bonum virtutis, & propter bonum moris fuissent generati secundum aequalem numerum masculi, & feminae, vt est per habita declaratum.

Bonum rationis duplex.

Virtus quid ex Aristo. 2. Ethic. c. 6.

Aegid. super ij. Sent. O R E S P.

Fœmina
quò sit mas
occasiona-
tus.

Apostolus,
Cor. II.

* Natura
particularis
intendit vi-
rum.

* Natura
vniuersalis
intendit v-
trumque sexum.

Natura quò
semper in-
tendit quod
melius est.
2. d. gen. 59.

Fœminæ ge-
neratio vni-
us.

Liber de
formatione
corporis hu-
mani ante
hunc lib. 2.
fent. editus.

Distū pul-
chrū de vi
imaginatio-
nis.

Gen. 30.

RESP. AD ARG. Ad primū dicendum, qd fœmina est mas occasionatus, quātū ad intētiōē naturæ particularis, qā natura particularis intendit particulariter bonum, & masculus quātū ad aliquid semper videt habere aliquā prærogatiuam super fœminam, quia secundum Apostolum: Mulier est facta propter virum, non vir propter mulierem. & quia vir cōsideratus particulariter, & in se, habet aliquam prærogatiuam super mulierem. * Natura particularis semper intendit virum. Sed si consideretur bonum vniuersale, quod est bonum speciei, cum sine vtroq; sexu non possit multiplicari species, oportet quod * natura vniuersalis intendat vtrumque sexum, & secundum eam non dicatur fœmina mas occasionatus, cum sit a natura vniuersali per se intenta.

Ad secundum dicendum, qd natura semper intendit quod melius est, & cum sit bonum speciei melius, quam sit bonū indiuidui; Natura intendendo bonum speciei, quod est maius bonum, intendit, quod melius est intendendo vtrumque sexum, cum bonum speciei sine vtroq; sexu multiplicari non possit. Philosophus etiam in illo loco per hoc, quod natura intendit, vel desiderat quod melius est, vult probare generationem esse in rebus naturalibus, & maxime in rebus corruptibilibus, quia cum melius esse sit, quā non esse, & res corruptibiles non possunt saluari in esse sine gñatione; Ideo reliquo modo complexiuit, & ppetuauit Deus esse in rebus corruptibilibus, videlicet per gñationem. & cum gñatio requirat masculum, & fœminam argumētū magis arguit oppositum eius, quod concludit, qd propositum.

Ad tertium cum dicitur, qd gñatio fœminæ est ex defectu seminis; Dicit potest, qd non semp ex defectu seminis est gñatio fœminæ, sed potest contingere tā ex defectu seminis, qd ex imaginatione, qd et ex aere a vētis agitato, & multis alijs modis, vt in nostro tractatu de formatione corporis humani plenius diximus. Ex defectu quidem seminis contingit generari fœminam, vt si semen deficiat, a sufficēti caliditate gñabitur fœmina. Et ideo iuuenes, dū durat tempus augmenti, quia non sunt omnino perfecti, & quia calor in eis magis intēdit ad extēdendum corpus, & augmētandum, quia calidi est se extēdere, sicut frigidi est se restringere. Ideo semen in eis deficiens a sufficientia caloris, vt plurimum, generat fœminas. Sic & senes deficientes in calore, ut plurimum, generant fœminas.

Ex imaginatione verò potest contingere generatio fœminæ, sicut contingit generatio cuiuscūque alterius imaginatæ dispositionis. Nam in illo feruore carnis copulæ, vel immediatē post carnalem copulam, si multa sit imaginatio respectu alicuius, generatur fœtus secundum imaginationem illam, vt patet Gen. 30. de federe facto inter Labā, & Iacob, videlicet, quod oues nascentes vnius coloris essent Laban, quæ autem varij coloris essent Iacob: amotis omnibus ouibus variorum colorum, ita quod in custodia Iacob, non essent oues nisi eiusdem coloris. Et quæcūque oues deinceps nascerentur varij coloris

A essent Iacob, quo facto accepit Iacob virgas populeas, & ex parte decorauit eas, vt apparerent in eis colores varij, & posuit eas in aquis, vt quādo post copulam venirent oues ad bibendū, imaginarentur fortiter illos colores varios, quo facto pariebant fœtus variorum colorum. Sic etiā, & de quadam fœmina dī, qd quia quando copulabatur viro semper habebat ante se p̄cturā cuiusdam Aethiopis, peperit filium nigrum. Hoc ergo modo ex imaginatione, siue ex defectu seminis poterant tunc generari fœminæ. Et si dubium est de imaginatione, non debet esse dubiū de originali iustitia, & de ratione, secundū quas, vt patuit, fuisset æqualis numerus generatorum secundum vtrumque sexum. Potest etiam assignari causa generationis fœminarum ex diuersitate aeris agitati a diuersis ventis, quia cum fiat Aquilo magis generantur masculi, & cum fiat Auster magis fœminæ, quæ omnia possunt a Philosopho haberi in de animalibus. Sed de hoc modo, vel alijs modis, qui plures possunt assignari, non sit nobis curæ, cum per iam dicta sufficienter soluantur argumentum.

Ad quartum dicendum, qd fœmina non est præter intentionem naturæ vniuersalis, dato, quod sit præter intentionem particularis. Ad id autē in contrarium, qd plures fuissent ibi generatæ fœminæ, qd masculi, quia vnus masculus potest fecundare plures fœminas; Dicit potest, qd si ex hoc possit assignari aliquo modo bonum naturæ, nō posset ibi assignari bonum moris, quia tūc plures fœminæ fuissent copulatæ vni viro. Et ideo dicebamus supra, qd omnibus consideratis tot fuissent ibi masculi, qd tot fœminæ. quia si fortē consideraretur solū bonum naturæ, præberet aliqualis via ad arguendum fœminas pro illo statū fuisse multiplicatas supra viros, sed si considerentur omnia, vt bonum naturæ, & moris, omnino concluditur æqualitas vtrorumque sexuum.

Aethiops
ex forti
magine
natus.

Fœminarū
generatio-
nis, & ma-
sculorū cau-
sa. Arist. lib.
4. de gene-
rali. c. 2.

Fœmina an
præter intē-
tionem na-
turæ.

A R T I C. I I.

*An in statu innocentie filij geniti
fuissent perfecti, quantum ad
membra, vsumq; membro-
rum. Conclusio est
negatiua.*

D. Th. 1. p. q. 99. ar. 1. Et 2. Sent. d. 20. q. 2. art. 1. Ric. d. 20. q. 6. Biel. d. 20. q. 1. Sco. d. 20. q. 1. cōcl. 2. Dur. d. 20. q. 4. Dorb. d. 20. q. 3.

ECVNDQ quæritur, quales fuissent tunc nati, quantum ad mēbra. Vtrum habuissent statim perfecta membra, & vsum mēbrorum. Et videtur, quod habuissent p̄fectū vsum mēbrorū, qā secundū Aug. & hī in littera, infirmitas carnis in pueris congruit infirmitati mentis. ergo si non

si non esset infirmitas mentis, non esset infirmitas carnis etiam in pueris. Sed in statu illo non fuisset infirmitas mentis, ergo nec carnis. Habuissent ergo tunc pueri carnem firmam, & per consequens membra firma, ergo &c.

Præterea inter omnia animalia nobilissimus est homo, sed quædam animalia statim vsum membrorum, vt patet de hædo, qui quasi statim natus ludit, ergo multò magis pro illo statu habuisset hoc homo.

Præterea magis distat limus terræ a corpore humano, quàm distet menstruum mulieris, sed ex limo terræ pro illo statu fuit formatum corpus humanum omnino perfectum, ergo multò magis in pristino statu ex menstruo mulieris fuisset formatum perfectum corpus, ergo &c.

Præterea in statu miseræ respicimus duplicem imperfectionem in pueris, & in sensibus, sed cum ab illo statu remoueat imperfectio senis, ergo & pueri. Fuissent ergo nati pueri perfecti secundum corpus.

IN CONTRARIUM est, quia prout habetur in littera, propter necessitatem materni uteri filios paruos nasci oportebat, sed si fuissent nati filij parui, non fuissent nati perfecti secundum staturam, vel secundum quantitatem.

Præterea si fuissent nati filij parui secundum quantitatem, quia crescente corpore, crescit & virtus: & multiplicata materia, roboratur corporalis virtus, fuissent nati filij imperfecti secundum virtutem corporalem, vel secundum robur corporalis virtutis. Membra ergo filiorum fuissent imperfecta, quantum ad virtutem, & quantum ad robur, & ex hoc non potuissent habere perfectum membrorum vsum.

RESOLVTIO.

In statu innocentia filij perfectiones naturales habuissent naturam insipientes, quantum ad initium: non autem pœnales, peccatum, aut mortem resipientes: sed membrorum usu præditi non statim fuissent.

Propagatio, perfectio, & translatio circa genus humanum.

RESPONDEO dicendum, quòd dato, quod Adam non peccasset, & in statu innocentia fuisset filij generati, adhuc esset secundum illam statim assignare triplex opus diuinum, videlicet perfectionis, propagationis, & translationis: vel possumus ista tria opera aliter nominare, Vt vnũ istorum operum vocetur inchoationis. Aliud prosecutionis. Tertium terminationis. Idem enim opus diuinum potest vocari perfectionis, & inchoationis. Nam productio primorum Parentum in se fuit quoddam opus perfectionis, quia ipsi primi parentes fuerunt producti perfecti secundum animam, & secundum corpus. Nam in ætate perfecta fuit productus Adam, & in ætate perfecta fuit producta Eva, quia secundum Aug. & habetur in littera, quamvis exigua pars corporis sit costa, non tamen propter hoc paruulam viro coniugem fecit. perfectum ergo corpus, cuiusmodi est in ætate perfecta, habuit

A vir, & mulier. Fuit ergo primum opus diuinum, quantum ad primos parentes, opus perfectionis, quia eos perfectos formauit. Poterat autem illud opus dici inchoationis, quia in primis parentibus Deus genus humanum inchoauit. Secundum verò opus diuinum poterat dici propagationis, vel prosecutionis: Propagationis quidem, quia per illud opus fuisset genus humanum per filios propagatum. Potest etiam tale opus dici prosecutionis, quia Deus quod in primis parentibus inchoauerat, fuisset postea in filiis per propagationem prosecutus. Tertium verò opus diuinum circa humanum genus potest dici translationis, vel terminationis. Translationis quidem, quia secundum Aug. postquam per aliquod tempus fuissent generati homines, & fuisset completus numerus electorum; tunc sine morte fuissent translati homines ab immortalitate innocentia, quæ est posse non mori, ad immortalitatem gloriæ, quæ est non posse mori. Poterat et huiusmodi tertium opus dici terminationis, quia per tale opus fuisset terminata generatio humana, vt nullus deinceps nasceretur. Nam post resurrectionem, vbi incipiet status gloriæ secundum finem Dñi, homines erunt sicut Angeli Dei, nec nubent, nec nubent, nec erit aliqua carnalis generatio proles.

Math. 22. Luc. 20.

Primum ergo opus diuinum, quod dicitur perfectionis, vel inchoationis, respicit solos primos parentes, & fuit illud opus diuinum ipsius Dei secundum se.

C Secundum aut opus diuinum, quod dicitur propagationis, vel prosecutionis, respicit solos filios, & solos posteros, quia per solos filios, vel posteros fuisset facta propagatio: & in solis eis, quod Deus inchoauerat in primis parentibus, fuisset postea prosecutus. Hoc aut opus non fuisset ipsius Dei tñ secundum se, sed fuisset ipsius Dei, vt operatur in operibus naturæ, & mediante natura.

Tertium autem opus diuinum, quod fuisset dictum translationis, vel terminationis, respicit omnes tam parentes primos, quàm posteros. quia omnes fuissent sic translati, tam primi parentes, quàm posteri, si non peccassent. Fuisset etiam illud opus dictum terminationis, modo, quò dictum est. Hoc autem opus tertium fuisset etiam ipsius Dei secundum se, quia solus Deus potuisset hoc facere. Nā autem potuisset ad hoc disponere per generationem implendo numerum electorum, sed solus Deus potuisset hoc perficere. His itaq; re excursis, cum quæstio proposita pertineat ad diuinum opus secundum, videlicet propagationis, quod, durante statu innocentia, fuisset mediũ inter opus inchoationis illius status, & opus translationis eiusdem; Dicere possumus quæstionis propositæ: Vt prima sumatur ex parte propagationis, prout comparatur ad opus inchoationis. Secunda prout consideratur secundum se. Tertia prout comparatur ad opus translationis.

Prima via sic patet: Nam opus inchoationis illius status (quod, vt patuit, vocari poterat opus perfectionis) pertinebat ad solum Deum secundum

Aggid. super ij. Sent. O 2 dum

Tomo. 3.

Generatio
est opus na-
turæ.Status glo-
rie cur r-
surrecti na-
mouetur.

dum se. quia cum ex illo opere fuissent formati primi parentes Adam, & Eua, qui secundum Aug. non fuerunt formati secundum conditionem naturæ, vel secundum naturæ cursum, sed secundum beneplacitum Creatoris, oportuit eos productos fuisse perfectos, quia Dei perfecta sunt opera. Nam non solum homines facti immediate a Deo, sed cælestia, & ista inferiora fuerunt facta perfecta, ut Luna fuit facta perfecta, ut patet per Aug. 2. super Gen. alia est alia prima in genere suo producta imperio diuino, siue fuerint volatilia, siue natatilia, siue terrestria fuerunt producta perfecta. Eodē etiā modo primi Parentes perfecti producti sunt, consequens ergo est, quod opus propagationis, quod est a Deo mediante natura, illā dīam habeat ad opus inchoationis, quod immediate fit a Deo, sicut debent opera, quæ fiunt mediante natura ab operibus immediate a Deo factis. Sed cum natura semper procedat de imperfecto ad perfectum, quia semper procedit de potentia, quæ est quod imperfectum, ad actum, quæ est quod perfectum, quia actus, & perfectio idem dñt; in illo statu innocentie quātum ad propagationē, & gñationē filiorum, cum gñatio sit opus naturæ, ut ait Dama. lib. 1. c. 8. fuisset processus ab imperfecto ad perfectum. Filij ergo tunc nati non habuissent perfectum membrorum vsum, sicut nec nunc hñt. Aliter tñ, & aliter, quia in statu miserie non solum concurrat ibi natura, quæ procedit de imperfecto ad perfectum, sed concurrat ibi vitium, & peccatum. Ratione cuius infantes nunc nati non solum non hñt vsum membrorum, sed statim plorare incipiunt, & esuriē sentire. Iuxta illud Salamonis: Et ego primā vocē emisi plorans. sed ibi in statu primitiuo habuissent infantes, quæ fuisset ex natura, ut non haberent perfectum membrorum vsum, & non hērent staturā quātitatē perfectæ, sed non habuissent, quod est ex vitio, ut dolere, flere, & esuriē sentire. sed sicut primi parētes in seipsis sumpserant alimenta ante, quā sentirent esuriem: Sic & circa suos filios illam curam, & diligentiam habuissent.

Secunda via ad hoc idē sumitur, prout opus propagationis in statu innocentie considerat secundum seipsum. Incepisset. n. illud opus in illo statu a paruitate, & imperfectione, & processisset ad staturā virilē perfectā, & perfectionē, & nunquā iuisset ad senium, nec ad corruptionē. Imperfectiones ergo naturales ex parte principij fuisset in filiis, tunc natis, quia ipsi filij inceperant nasci, & inceperant esse, sed imperfectiones ex parte termini, vel ex parte mortis ibi non fuissent, quia quandiu durasset ille status, quilibet potuisset se perpetuare, & potuisset non mori. Propter quod egritudo, dolor, violentia, senium, & tales defectus, & imperfectiones, per quas itur ad terminum mortis, ibi non fuissent.

Tertia via ad hoc idē sumitur, prout opus propagationis comparatur ad opus translationis, quod fuisset secundum statum gloriæ. Nam de statu isto miserie transferremur ad statum gloriæ per mortem, & resurrectionem. ideo status gloriæ per comparisonem ad statum miserie dicitur resurrectionis, sed si non peccassent pri-

mi parentes, fuisset vocatus status translationis non resurrectionis, quia sine morte, & resurrectione de innocentia fuissent translati ad gloriam. In illo ergo statu gloriæ, ubi nulla erit generatio, quia nec nubent, nec nubentur, non erunt defectus naturales sumpti ex principio generationis, cuiusmodi sunt perfecti secundum naturam, vel secundum membra.

Rursus, quia nullus ibi morietur, non erunt ibi defectus, & imperfectiones sumpti ex parte termini, vel ex parte mortis. Status verò innocentie quandiu durasset, quia habuisset generationis initium, sed non habuisset corruptionis terminum, poterat non differre. Ideo ex differentia vnius status ad alterum patere potest, quæ competissent nascentibus in statu innocentie, & quæ competent resurgentibus in statu gloriæ, & quæ competunt generatis in hoc statu miserie. Nam gñatis in hoc statu, quia per generationem incipiunt per mortē finiuntur, & terminantur, cum in hac valle miserie per peccatum simus eieci, omnes defectus, & imperfectiones, siue sint ex parte principij generationis, siue ex parte termini mortis, siue sint naturales, siue vitiose competunt nobis, vel pñt competere. In statu verò gloriæ, ubi nec erit generatio, nec corruptio, nec peccatum, nulli defectus, vel imperfectiones poterunt ibi esse. Propter quod si hodie esset infans natus, & cras esset resurrectio, resurgeret ille infans in statum perfectum. Status ergo innocentie tanquam medius habens secundum quod huiusmodi generationis initium; non mortis terminum, vel peccatum habuisset: imperfectiones naturales, respicientes naturā quātum ad initium habuisset, sed non habuisset pœnales respicientes peccatum. Imperfectiones verò respicientes terminum mortis nullas habuisset.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod infirmitates membrorum semper congruunt infirmitati mentis, secundum quod est pœnalis, & ex vitio, non secundum quod est naturalis, & ex natura.

Ad secundum dicendum, quod duplex est nobilitas: simpliciter, & secundum quid. Homo ergo, simpliciter loquendo, est nobilissimum animalium, & quodammodo nobilissima creaturarum; etiam simpliciter loquendo, est nobilissima corporalium, tamen secundum quid vnus lapis, qui lædit eum, & vnus clauus, qui perforat eum, est nobilior ipso, cum agens sit nobilior patiente. Sic & in proposito capra propter sui siccitatem generat hēdum, non habentem tātā molliciem membrorum, & ex hoc potestatem die, qua nascitur, se sustentare in membris: & ex hoc nobilior est homine nunc nato. sed hoc est valde secundum quid, non simpliciter.

Ad tertium dicendum, quod plus distat limus terræ a corpore humano, quā menstruum. Verum est absolute, & simpliciter, sed non est verum, quod plus distet respectu operis diuini, & operis naturæ. quia Deus magis posset facere de trunco vitulum, & de terra hominem, quā posset

Homo quō
Animal nobilissimū.Hædus cur
statim natus
ludat.

posset natura de menstruo facere factum, & quia corpus Adæ fuit formatum de terra opere diuino, filij in statu innocentie quantum ad corpora fuissent formati de menstruo opere nature, ideo ratio non concludit. Ad formam verò arguendi dicendum, quod cum dicitur, quod est difficilius, quàm illud, dici debet verum esse respectu vnius, & eiusdem agentis, sed respectu diuersorum agentium non oportet verum esse.

Ad quantum autem est iam conclusum per solutionem principalem, quia cum sint in homine duo modi defectuum, & imperfectionum, patet quod defectus, & imperfectiones naturales sumptæ ex parte principij, fuissent in filiis hominum in statu innocentie, non autem ex parte termini.

ARTIC. III.

An filij in statu innocentie statim in scientia perfecti geniti fuissent. Conclusio est negatiua.

D.Th. 1. p. q. 101. art. 1. & 2. Et 2. sent. d. 20. q. 2. art. 2. Et de Verit. q. 18. & 19. art. 7. Ric. d. 20. q. 8.

TERTIO quæritur quales fuissent tunc filij secundum intellectum, & secundum cognitionem veritatis. Et videtur, quod statim pueri fuissent nati perfecti quantum ad cognitionem, quia sicut se habent homines ad sentire, ita se habent ad intelligere, cum nostrum intelligere ex sensibus oriatur. sed tunc pueri habuissent perfectum visum, auditum, & alios sensus perfectos, ergo sicut perfecte sensissent, sic perfecte intellexissent.

Præterea, quædam animalia mox nata videntur habere aliquo modo perfectam cognitionem: Cum statim sciant fugere nociua, & sequi proficua. ergo multo magis hoc habuisset homo. Agnus enim etiam non doctus statim fugeret lupo, & sequeretur matrem.

Præterea, imperfectio in pueris non potest esse, nisi ex parte corporis, vel ex parte materie: sed intellectus non est uirtus materialis, ergo quantum ad actum intellectus fuissent nati perfecti filij.

Præterea, si dicatur quod tunc fuissent impediti filij in actu intelligendi per accidens, puta intellectus in intelligendo indiget corpore; potest contra hoc obijci, quod in hoc est quædam peruersio ordinis, quod superiora indigeant inferioribus. sed in statu innocentie non fuisset aliqua peruersio ordinis, ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quia secundum Philosophum. 7. Physic. anima in quiescendo, & sedendo fit prudens, sed in pueris propter nimiam humiditatem, & propter nimium motum humorum non potest esse quies, nec sensus. ergo pueri non possunt nasci perfecti secundum cognitionem. Præterea, sicut in aqua mota non possunt apparere imagines rerum: sic in pueris, maxime quan-

Pueri cur nequeant perfecti in cognitione ex Aristotele. 7. Physic. c. 2.

Atum ad sensus interiores, propter nimium motum humorum impediuntur imagines, & similitudines sensibilium: ut perfecti in cognitione, non solum intellectiua, sed etiam sensituiua, dici non debeant. & quia in statu innocentie pueri imperfectiones naturales sumptas ex parte principij generationis habuissent, ergo &c.

R E S O L V T I O.

Filij in statu innocentie non statim usum cognitionis, aut rationis habuissent. Id quod ratione corporis patet, sensuum, ac intellectus.

RESPONDEO dicendum, quod triplici via possumus declarare, quod filij in statu innocentie non habuissent perfectionem cognitionis, Vt sit vna via ex parte corporis, cui coniungitur anima. Sit secunda ex parte sensuum, quibus in intelligendo utitur anima. Sit tertia ex parte ipsius intellectus, vel ipsius potentie intellectiue, per quam intelligit anima.

Prima via sic patet: quia nunquam est nobile propter ignobile, sed econuerso, propter quod non est anima propter corpus, sed econuerso. Datum est. n. corpus anime in suum obsequium, & propter bonum eius. Et quamuis aliquando sit in malum eius, dicemus sicut dicit Apostolus. quod Mandatum legis, quod erat sibi datum ad vitam, factum est sibi ad mortem, in quo dicto loquitur in persona insipientium, quibus quod debet esse ad bonum, propter insipientiam multoties est ad malum, ut mandata legis, que sunt bona, docent cognoscere peccata, ut cognita vitent. Nos autem propter insipientiam nostram ea mandatis prohibentibus mala accipientes amplius concupiscimus. quia augeat insipientibus prohibitio concupiscencie, plabimur in peccata. Et sic mandata legis ex intentione mandatis data nobis ad vitam per se, & directe, occasionaliter, & indirecte propter insipientiam nostram aliquando sunt nobis ad mortem. Sic & in proposito. quilibet. n. sane mentis debet cogitare corpus esse datum anime propter bonum eius, licet aliquando utamur corpore in malum. sed bonum anime sunt scientia, & virtutes, ut per has acquirat felicitatem æternam. eo ergo ipso, quod anima est coniuncta corpori, & quod anima est datum corpus, cogitare debemus, quod anima non infunditur corpori plena scientia, & virtutibus, sed datum est sibi corpus, ut per ipsum perficiat prefatis bonis. Si ergo est datum corpus anime, ut perficiat in cognitione veritatis concludere possumus, quod anima in sui primordio non infunditur perfectio in cognitione veritatis. & quia ipse defectus est naturalis, & est ex parte principij nostre originis, cum tales defectus fuissent in filiis primorum parentum, tenendum est, quod non fuissent nati secundum cognitionem perfecti.

Aduertendum tamen, quod cum diximus, quod est corpus datum anime ad acquirendum scientiam, & virtutes, non intelligimus de virtutibus naturalibus, vel quasi naturalibus. infunditur. n. anima corpori cum suo intellectu possibili, & agente, & cum suo libero arbitrio, quia istę sunt virtutes, & potentie naturales. In sui ergo primordio habet anima has virtutes, & potentias, sed non habet istarum potentiarum usum: & quod dictum est de uirtutibus, & potentijs naturalibus, veritas

Aegid. super ij. Sent. O 3 tem

Mandatum ad vitam, quod sit factum ad mortem.

Anima corpori cur coniungatur.

Sensu pul-
chra confi-
deratio.

Sensus quot
& qui inte-
riores & ex-
teriores.

Sensuum in-
teriorum mā-
fiones.

Sensus com-
munis.

Imaginati-
ua.

tem habet de potentijs, & virtutibus quasi natu-
ralibus, vt si Adā fuit data originalis iustitia, q̄a
non fuit data ei vt singulari personæ, sed vt capi-
ti totius humani generis. Ideo illud donum po-
terat dici pro illo statu non simpliciter naturale,
sed quasi naturale, quia vt patebit in sequen. q̄. fi-
cut modo in statu miseriæ nobis transfunditur a
parentibus peccatum originale: sic in statu inno-
centiæ fuisset transfusa filijs a parentibus origi-
nalis iustitia. Habito quomodo ex parte corpo-
ris, quod datum est animæ ad acquirendam sciē-
tiam, in statu innocentie non fuissent nati filij
perfecti scientia, & cognitione. Volumus decla-
rare ex parte ipsorum sensuum, quibus vtimur in
sciendo, & intelligendo, quod in statu innocentie
filij non fuissent nati sic perfecti. Propter quod
sciendum, quod duo sunt genera sensuum exte-
riorum, & interiorum. Exteriores quidem sen-
sus sunt isti v. sensus noti: Visus, Auditus, &c.
Interiores autem sensus possumus enumerare
quasi alios v. videlicet, Sēsum communem, Ima-
ginationem, Phantasiam, & Aestimatiuam, siue
collatiuam particularium, & Memoriam. Et omni-
bus his sensibus possumus assignare certos vētri-
culos in cerebro, vt Sensus communis habeat an-
teriorem partē, Imaginatio, & Phantasia habeāt
partem proximā illi parti. Memoria habeat om-
nino postremam partem. Aestimatiua, vel colla-
tiua particularium habeat partem illā cerebri,
quæ est inter Memoriam, vel Phantasiam, vt in
cerebro fiant quatuor, vel quinque mansiones, vt
in prima mansione sit Sensus communis, cuius
est cognoscere non solum obiecta omnium sen-
suum, sed etiam eorum actus, vt si visus iudicat
de colore, & auditus de sono iudicat: cū nullus
actus egrediatur ab essentia animæ, nisi median-
te aliqua potentia, quia a forma substantiali im-
mediatē non egreditur aliqua operatio, vt dice-
batur supra per Comment. in 7. nisi esset aliquis
sensus, qui iudicaret de vtroq; s. sono, & colore,
ignorata esset differentia vtriusq; & quod dictū
est de sono, & colore, veritatem habet de obie-
ctis aliorum sensuum. Cum ergo per sensus par-
ticulares cognoscamus obiecta eorum, oportuit
dare sensum communem, per quem cognoscere
mus differentiam diuersorum obiectorum om-
nium sensuum particularium, & actus eorum.
Verum quia sensus communis non est in actu ni-
si sint in actu sensus particulares, vel aliquis illo-
rum sensuum, vel nisi sint præsentia sensibilia,
oportuit dare virtutem imaginatiuam, per quā,
non præsentibus sensibus, possemus imaginari
sensibilia: & habet plus, quā sensus commu-
nis, quia potest retinere species sensibiles, & pos-
sumus per eas imaginari, cum volumus, sensibi-
lia, per sensum communem non possumus. Si-
cut ergo plus habebat sensus communis, quā
omnes sensus particulares, quia huiusmodi sen-
sus non solum potest cognoscere omnia obiecta
dictorum sensuum, sed etiam potest cognoscere
differentiam obiectorum omnium sensuum, &
actus eorum, quod sensus particulares non pnt,
quia possumus per visum cognoscere differentiā

A coloris, & coloris, vt albi, & nigri: sed non colo-
ris, & soni, vel coloris, & saporis, vel quorumcūq;
que obiectorum diuersorum sensuum. Sic etiā p
visum video colores, & iudico de coloribus, sed
de ipsa visione, vel de ipso actu videndi non dire-
ctē iudico per visum. Nam cum oculus non vi-
deat seipsum, non videt, quæ sunt in ipso. ppter
quod non videt suum actum, quia cum sint quid
corporeum, non est supra se conuersiuum. Et si
aliquādo inueniatur, quod oculus videat se vide-
re, referēdum est ad sensum communem, in quo
virtualiter sunt omnes sensus particulares.

Quod ergo dictum est de sensu communi, q̄
habet plus, quā omnes sensus particulares, ve-
rificat de imaginatione, q̄ habet plus, q̄ sensus
cōis, q̄a sensus cōis non sentit nisi p̄sentibus sen-
sibilibus: Non præsentibus autē non proprie sen-
tit, licet in somnis videatur sibi sentire, sed non p
priē tunc sentit res, sed phantasmata. Vtitur. n.
phantasmatibus rerum, tanquam rebus. Imagi-
natio autem potest esse in actu suo absentibus re-
bus eis. Verum quia non solum per interiores
sensus cognoscimus ea, quæ fuerunt in sensu per
se, sed p̄ suas partes: vt si vidimus montē, & si vi-
dimus aurū, est nobis qdā sensus interior, p̄ quē
formamus in nobis similitudinē montis aurci.
Sic ē, si vidimus Leonē, & vidimus Bouē, possumus
nobis formare similitudinē bestiæ habentis
corpus vnius, & caput alterius. Et ista virtus dī
Phantasia, & hæc est altior, q̄ imaginatio. Volunt
tū qdā, q̄ non sit alia, & alia virtus hæc, & illa, sed
sit vna, & eadē hūc aliud, & aliud officiū. Verum
q̄a p̄ sensus interiores non solū sunt in nobis simi-
litudines sensibiliū, sed ē intentiones sensibiliū,
vel similitudines intentionū, vt ē qd amicabile,
vel qd inimicabile: vel esse patrē, & esse filiū, non
ppriē sunt in sensu, sed dīr intēctiones sensibiliū,
q̄a ex his, quæ sunt in sensu, vt vī, ē bestiæ eliciūt
istas intēctiones. q̄a statim cū agnus videt lupū,
format in eo hæc intēctio, q̄ est qd inimicabile: &
statim cū videt matrē, q̄ est qd amicabile: oportet
aliquā virtutē sensitiuā esse in nobis, & in be-
stijs, p̄ quā ex his, q̄ videmus, & sentimus, fiant in
nobis istę intēctiones, q̄ non sunt ppriē sensibiles,
sed surgūt, & oriunt ex sensibilibus. Et ista virtus,
q̄ hoc facit, dīr aestimatiua, vel in hoīe dīr rō parti-
culariū. Hęc. n. virtus multū deseruit actionibus,
vel agibilibus, vt sciamus, qd dēamus agere, &
qd seq, & qualiter nos hīe, Phantasia autē magis
deseruit speculabilibus. Vltima autē virtus sensiti-
ua est memoria, q̄ est thesaurus oīum istorū, vbi
oīa hæc conseruant, vt cū volumus, possumus de
oībus his memorari. Hęc autē virtus est in poste-
riori parte cerebri, vel in posteriori parte capitis.
q̄a deprehēsum est, q̄ aliq̄ ibi p̄culsi amiserunt
memoriā. Sensus ergo cōis est in anteriori parte
capitis, licet radix huius sit in corde. Nā cū sen-
sus exteriores, a quibus accipit sensus cōis, vigeant
in facie, q̄ est pars anterior, ideo meritō ponimus
sensem communē in anteriori parte capitis. Alię
autē virtutes intermediæ sunt tū duæ, q̄a Phanta-
sia, & imaginatio vīr vna virtus, sic erūt duæ cel-
lulæ medię inter memoriā, & sensū coem. quare
vna

Phantasia.

Horum or-
dinem vide
apud Aucr.
3. de ani-
ma. c. 6.

Aestimati-
ua.

Memoria.

Sensus cōis
quō in capi-
te, & in cor-
de.

Sensuum in-
teriorū per
cellulas di-
stinctio.

vna dicatur phantasia, alia æstimatoria, quod si vero imaginatiua, & phantasia sunt duæ virtutes, erunt tres cellulae intermediae: vna deferuiens imaginatiue se tenens magis circa sensum commune versus anteriorem partem capitis, & alia deferuiens æstimatorie, siue rationi particularium se tenens versus memoriam circa posteriorem partem. Cellula ergo deferuiens phantasie hoc modo erit in medio.

Quomodo in media parte capitis.

Ex his autem apparere potest, quomodo dicitur ratio esse in media parte capitis. nam hoc dicentes non computant sensum commune, qui non est in actu, nisi presentibus sensibus. Computant ergo virtutes sensitivas interiores solum illas, quæ possunt esse in actu, respectu rerum, absentibus rebus. Rursus sic dicentes phantasiam, & imaginatiuam non ponunt esse virtutem aliam, & aliam realiter, quibus positus, non computato sensu communi in cerebro, non sunt nisi tres cellulae. Nam in prima anteriori est phantasia: in vltima posteriori est memoria: in media verò est æstimatoria, vel ratio particularium. Aduertendum autem, quod huiusmodi pluralitas cellularum potest accipi secundum realem differentiam, vel secundum quandam extensionem. Volunt enim aliqui, quod realiter non sit alia cellula cerebri deferuiens phantasie extendens se ad aliam virtutem, vt ad æstimatoriam, sed vna, quæ deferuit æstimatoriam. Ex his et apparere potest: quare in somnis vtimur phantasmatibus tanquam rebus. nam in vigilia est iste ordo, quod res exteriores imprimunt in sensus exteriores siue particulares, & per illos in sensum commune: postea per sensum commune in phantasiam, & æstimatoriam: & vltimo in memoriam, vbi est thesaurus omnium istorum: si d in somnis oportet, quod sit econuerso. Nam cum sensus particulares, vel sensus communis non immutentur in somnis à rebus exterioribus: oportet, quod sit ibi ordo conuersus, vt accipiantur similitudines sensibilium à thesauro memorie: & exinde perueniatur ad æstimatoriam, & phantasiam: ergo ex phantasmatibus existentibus in phantasia immutabitur sensus communis, qui in vigilia immutatur à rebus: ideo vtimur phantasmatibus, tanquam rebus; quia secundum phantasmata, quæ sunt in phantasia immutanda secundum commune, dicimur vt phantasmatibus tanquam rebus. Multa autem diximus in hac questione, vltra quam requirat questio quæ sita: sed cum indigebamus de hac materia loqui, vt hæc dicta non reputentur superflua, poterimus remittere ad hunc locum.

Puerorum cerebrum valde humidum.

Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus, quod ex sensibus interioribus, quibus vtimur in intelligendo, declarare possumus pueros in statu innocentie non fuisse natos perfectos scientia, & cognitione. Nam cum interiores potentie sensitivæ ponantur in cerebro, & in pueris cerebrum ponatur valde humidum, & non plene stans, vel fixum; istæ virtutes sensitivæ interiores in pueris etiam in statu innocentie non potuissent sufficienter seruire intellectui, & rationi. & ideo dicuntur pueri non habere perfectum usum rationis pro-

pter imperfectionem istarum virtutum. Vel secundum Philosophum in 1. Physi. Pueri in principio habent cognitionem confusam, & appellant omnes viros patres, & omnes feminas matres: postea discernunt vnumquodque eorum. Debemus enim imaginari cerebrum puerorum, vel infantium quasi aquam aliquam motam, vbi sub quadam confusione repræsentatur rerum imagines.

Tex. cō. 5.

Tertia via ad hoc idem sumitur ex ipsa potentia intellectiva, siue ex ipso intellectu possibili, per quem intelligit anima. Nam secundum Philosophum in 3. de Anima. intellectus noster possibilis in sui primordio est sicut tabula rasa, in qua nihil est depictum. ideo ex parte ipsius intellectus possibilis, qui in primordio est sicut tabula rasa, possumus concludere pueros in statu innocentie non fuisse natos perfectos scientia, & cognitione. Dato tamen, quod Deus in sui primordio infudisset pueris scientiam supernaturaliter, non potuissent tunc pueri illa scientia vti, nisi Deus, sicut supernaturaliter, infudisset scientiam, ita supernaturaliter fortificasset membra: sed non intendimus hic loqui de eo, quod fuisset ibi supernaturaliter: sed de eo, quod fuisset simpliciter naturaliter, vel quasi naturaliter.

T. c. 14.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod tunc pueri habuissent perfectos sensus exteriores, quia perfecte vidissent, & audissent: sed non habuissent perfectos sensus interiores, quibus immediate vtimur in intelligendo, impediendo dictos sensus nimia humiditate cerebri.

Ad secundum dicendum, quod de quibus non est naturæ cura, vel modica cura, citius perficiuntur in actibus suis. & ideo si aliquas perfectiones in sui primordio habent bestie, quas etiam non habent homines: vel arguitur ex hoc solum maior perfectio: sed secundum quid, vt superius dicebatur: vel arguitur, quod de illis non est tanta cura naturæ, sicut de hominibus: quod vtrumque concedere non est inconueniens.

Bestie curcitius, quod homines habent aliquas perfectiones.

Ad tertium dicendum, quod licet intellectus non sit corpus, nec virtus in corpore: tamen, dum est coniunctus in intelligendo, indiget corpore, & potissime sensibus corporeis non solum exterioribus, qui possunt etiam in pueris esse perfecti, sed interioribus, qui in pueris sunt imperfecti.

Ad quartum dicendum, quod quidam soluunt præfatum argumentum, quod non est ibi ordo peruersus: sed si intellectus accipit à phantasmatibus, hoc est in virtute luminis intellectus agentis, qui respectu intellectus possibilis non est inferior, sed superior. Sed sic dicendo non plene soluitur argumentum. quia adhuc stat virtus argumenti: videlicet, quod superior accipit ab inferiori, vt intellectus possibilis à phantasmatibus: licet hoc faciat in virtute superioris agentis, vt in virtute luminis intellectus agentis: immo hoc dictum videtur fortificare argumentum, quod intellectus agens, qui est superior perficiat intellectum possibilem per inferiora, vt per phantasmata. Soluitur ergo per huiusmodi dictum, quomodo inferiora. n. phantasmata possunt mouere intellectum possibilem, quia hoc faciunt in virtute agentis superioris,

perioris, vt in virtute intellectus agentis. ideo hoc faciunt hæc phantasmata, vt organum intellectus agentis. quia agens, vt organum potest agere ultra suam speciem: sed ex hoc non soluitur argumentum, q̃ non sit ibi ordo peruersus.

Sciendum ergo, q̃ aliquis potest accipere ab inferiori, vel in suum obsequium: vel, vt regulatur per illud. Superiora ergo accipiunt ab inferioribus, & secundum ordinem rectum in suum obsequium: quia hic est ordo rectus, q̃ inferiora obsequantur superioribus: sed non accipiunt hoc ab illis, vt regulentur per id, quod accipiunt: quia non regulantur superiora per inferiora secundum ordinem rectum, sed e conuerso.

ARTIC. IIII.

An filij in statu innocentia in originali iustitia nati essent. Conclusio est affirmatiua.

D.Th. 1.p.q. 100. art. 1. & 2. Et 2. sent. d. 20. q. 2. art. 3.
Ric. d. 20. q. 6. Sco. d. 20. q. 1. Dur. d. 20. q. 5.
Ant. Andr. dist. 20. quæst. 1.

Virtutis amor ex gratia.

QUARTO quæritur quales fuissent filij in statu innocentia secundum affectum, & secundum amorem virtutis. quod est quære, vtrū fuissent nati in gratia, per quam est amor virtutis, vel non.

Et videtur quod non, quia sicut anima infunditur immediatè a Deo, sic & gratia: sed illud, quod immediatè infunditur a Deo non transfunditur a parente in prole: ergo pueri non fuissent nati in gratia sic transfusa.

Præterea Hug. lib. 1. par. 6. c. 24. vult, q̃ pueri in statu innocentie nascendo nō accepissent meritum originalis iustitia: sed si fuissent nati in gratia, fuissent nati in illa originali iustitia, quæ poterat dici quædam gratia: ergo &c.

Præterea, subiectum illius originalis iustitiæ erat ipsa anima rationalis: sed anima rationalis non transfunditur a parente in prolem: ergo nec illa originalis iustitia fuisset sic transfusa.

Præterea plus superat naturam donum supernaturale, in quod non potest natura, quàm quodcunque aliud, quod potest naturaliter acquiri: sed scientia possunt naturaliter acquiri, quia videmus homines non Christianos, vel etiā peccatores sine gratia existentes, per naturale eorum ingenium fieri grammaticos, vel logicos: cum ergo grammaticus nūquam generet grammaticū, quod nō est quid supernaturale: nunquā habēs originalem iustitiam generasset habentē talem iustitiā, cum hoc sit quid supernaturale.

IN CONTRARIUM est, quia Deus prætorior est ad miserendum, quàm ad puniendum: sed puniuntur paruuli modo, quia a parentibus nascuntur cum originali peccato, quod opponitur originali iustitia: ergo in statu innocentia multo magis volens Deus misereri infantibus, fuissent

A nati cum originali iustitia. nam si propositum in proposito, & oppositum in opposito. Si ergo in statu miseria propter peccatum primorum parentum nascuntur homines in originali peccato: in statu illo opposito, vbi non fuisset peccatū primorum parentum, fuissent nati homines in originali iustitia. Præterea, nihil est aliud habere originalem iustitiam, quàm nasci vel concipi cum innocentia, vel vnum istorum sequitur ad aliud: sed nulli dubium est, q̃ tunc fuissent nati pueri cum innocentia: ergo fuissent nati cum originali iustitia.

R E S O L V T I O.

B In statu innocentia filij in originali iustitia nati fuissent: ratione beatitudinis, modi agendi, ac translationis ad gloriam.

RESPONDEO dicendum, q̃ tunc pueri fuissent nati cū originali iustitia, quod est quoddam bonum supernaturale, quod bonum poterat dici quædam gratia, per quam primi parētes, & si non poterant proficere, prout Magister videtur dicere, poterant tamen per illud donū stare, quia poterant per dictum donum omnia peccata vitare, sed de hoc inferius tractabitur. Quantum autem ad quæstionem spectat, dicere possumus, q̃ tūc pueri fuissent geniti in aliqua gratia, i. in aliquo dono gratuito: quia fuissent concepti cum originali iustitia: quod tripliciter declarare possumus secundum q̃ tria erant consideranda in illo statu, quæ tria innuit August. 14. de Ciuit. Primo enim illo statu poterat considerari beatitudo, quæ competeat illi statui. Secundo potest ibi considerari modus agendi competens dicto statui. Tercio poterat considerari translatio ad gloriam, quæ si non peccasset, fuisset competens præfato statui. Propter quod sciendum, q̃ August. in d. lib. & c. ait de primis parentibus, q̃ amor erat imperturbatus in Deum, & inter se coniugum fida, & sincera societate viuendum, & ex hoc amore grāde gaudium. Et subdit, q̃ erat deuitatio tranquilla peccati, qua manente nullū omnino aliūde malū, quod contrariaretur, irruerat. Et postea subdit: quoniam ergo felices erant, & nullis agitabantur perturbationibus animorum: nullis corporum ladebantur incommodis. Et subdit, quod felix fuisset tunc societas humana. Cum ergo in illo statu fuisset tanta felicitas, quanta est narrata tam in primis parentibus, quàm in suis posteris: cum hoc sine aliquo dono gratuito esse non potuisset, omnino primi parentes habebant aliquod donum gratuitum, i. originalem iustitiā, quā in suos posteros transfudissent.

Secundo hoc idē patere potest ex modo agendi illius status. nam secundum August. in præfatis lib. & c. ait, q̃ nonnullum peccatum est, ea, quæ Deus prohibet, concupiscere, vel abstinere timore penæ, non amore iustitiæ. Et subdit, q̃ hæc in primis parentibus non fuissent. iste ergo fuisset modus agendi in primis parentibus, q̃ nullo modo concupiscerent, quæ essent a Deo prohibita, & non

Top. 4.

Iustitia originalis qd.

Tomo 5. cap. 10.

& non abstinuissent ab illis timore pœnæ, sed amore iustitiæ, quod sine gratia, & sine dono gratuito esse non poterat.

Tertia via ad hoc idem sumitur ex translatione ad maius bonum, siue ad gloriam, quod existentibus in illo statu competisset, si non peccassent. vnde August. in præfatis lib. & c. ait: Atque ita permanente felicitate, donec per illam benedictionem, qua dictum est: Crescite, & multiplicamini, prædestinatorum numerus compleretur, maior daretur felicitas, quæ beatissimis data est angelis. vbi iam esset certa securitas, quod talis esset vita sanctorum: post nullum laboris, doloris, mortis experimentum, qualis erit post hæc omnia in resurrectione corporum mortuorum. sed ad tantam gloriâ numerus potest transferri sine dono gratuito disponente ad illam de necessitate: ergo tam in primis parentibus, quam in posteris oportebat esse aliquam gratiâ, vel aliquod donum gratuitum, mediante quo transferrentur ad tantam gloriam.

Geniti ad
generas
assimilatio
tan-
tum in
natura.
2. ad
anima. 34.

Aduertendum tamen, quod semper in generatione generans assimilat sibi genitum in natura, nisi sit ibi monstrum ex aliquo impedimento, vel ex corruptione alienius principij, vt semper homo generat hominem: & si sit fortè semen generans assimilat sibi genitum, non solum quantum ad naturam, sed etiam quantum ad accidentia naturalia: vt albi parentes generant albam prolem. Sed nunquam est ibi assimilatio quantum ad accidentia personalia, vt si ex personali studio aliquis addisceret grâmaticam, nunquam sic effectus grâmaticus generaret grâmaticum. Sic & in proposito originalis illa iustitia data fuit primis parentibus, non tãquam personis singularibus, sed tãquam principijs totius humani generis, & ideo per eos fuisse transfusa in omnes posteros. si enim peccatum originale transfunditur in omnes posteros ex Dei iustitia: multo magis originalis iustitia ex diuinę bonitatis abundantia fuisset in omnes posteros transfusa. vnde Anselmus de conceptu Virginali circa principium vult, quod peccatum originale potest dici naturale, sed quod quisque committit, potest dici personale. Sic etiam dicere possumus, quod iustitia illa originalis poterat dici naturalis: quia si non peccasset, consecuta fuisset totam naturam. sed si quis ex operibus personalibus aliquam vltiorem gratiam meruisset, (quia illa fuisset personalis) illam non transfudisset in posteros, quę omnia possunt patere ex Anselmo in lib. præfato circa principium.

Peccat
ori-
ginale
põ-
tẽ
dici
natu-
rale.

RES. AD ARG. Ad primũ dicendũ, quod quãuis illa originalis iustitia esset donũ supernaturale, & immediatè esset a Deo, tamẽ dicebatur diffundi a patribus in prole: quia sicut transfunditur originale peccatum ex parte carnis, quia caro maculata maculat animam: sic tunc fuisset transfusa originalis iustitia, quia carni mundæ, & innocenti Deus infudisset animam innocentem sine immunditia, & cum originali iustitia.

Ad secundum dicendum, quod intentio Hugonis est ibi, vt per originalem iustitiam intelligatur illa iustitia, per quam habebitur immortalitas, quã

A nondum habebant primi parentes. vnde ista est ratio Hugonis ibi, quod non poterant dare quod non habebant.

Ad tertium dicendũ, quod per superius dicta sufficienter soluitur argumentum. Nam sicut originale peccatum dicitur traduci, non quia traducatur anima, quæ est eius subiectum, sed quia traducitur immunditia. sic tunc fuisset dicta traduci originalis iustitia propter immunditiã carnis, cui infusa fuisset anima habens illam iustitiam.

Ad quartum dicendum, quod non tenet argumentum: quia grâmatica est quid personale, & est quid acquiritum per personales actus. talia autẽ, quæ respiciunt personales actus, & maximè si respiciunt animam, nunquã fiunt a parente in prolem: vnde quãuis albus generet album, quia albedo est accidens corporis: nũquam tamẽ grâmaticus generat grâmaticum, quia grâmatica est accidens animæ. Ea enim, quæ sunt animę, si respiciunt naturam totam, secundum quod sunt in parente, erunt in prole: sed quæ respiciunt hanc personam vel illam, nũquam sunt a parẽte in prolem secundũ se, licet possint ibi esse secundũ quãdam habilitatem. quia si sit forte semen ingeniosum, generabit ingeniosum: & sciens generabitabilem ad scientiam. sed de originali iustitia nõ sic est, quia illa fuit data Adã non tanquam singulari personæ, sed vt ab eo debebat sumere originem totum humanum genus: propter quod magis respiciebat naturam, quã personam: & quia talia, quæ respiciunt naturam totam, sunt in prole, sicut in parente: ideo &c.

Dubitatio 1. Litteralis.

SUPER litteram primo quæritur de illo verbo: Sine voluptatis pruritu. Contra: Quia si nõ esset ibi nec voluptas, nec pruritus; videretur, quod in illa copula carnali non fuisset aliqua delectatio. Dicendum, quod non intendit Magister excludendo voluptatem, & pruritus, excludere delectationem, sed inordinationem delectationis: & quia libido, & pruritus dicunt ordinationem delectationis: ideo ista excludit Magister a copula paradisi. Voluptas verò quantum ad alia non excludatur a paradiso, cum diceretur paradisu voluptatis: sed quantum ad carnalem copulã voluptas videtur sonare quandã inordinationem, & ideo nõ ratione delectationis, sed ratione inordinationis potest voluptas excludi a tali opere.

Delectatio
in coitu
an
a
statu
innocẽtiæ
excludenda.

Dubitatio II. Litteralis.

Vltius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur: Incredibile non esse dicendum talia fecisse illa corpora, vt si non peccassent, illis membris sicut pedibus imperarent, nec cum ardore seminarent, nec cum dolore parere, quomodo fuissent ibi ista. Dicendum, quod sicut prægnantes ibi sine dolore parerent, sic virgines sine dolore fuissent defloratæ, quod totum fecisset originalis iustitia: quia non patiebatur dolorẽ, & pœnam

Partus in
statu
innocẽtiæ
absq;
dolorẽ.

pœnam sine culpa. & quia nec in copulando, nec in patiēdo fuisset aliqua culpa: ideo & sine dolore fuisset ibi defloratio, & sine dolore, & pœna fuisset ibi parturitio. Quod autem dicitur de seminatione sine ardore, non habet dubium, quia non fuisset ibi copula cum libidine.

Coit' inordinati quatuor effectus consequentes.

Coitus cū virgine in statu innocentia vnde excluditur dolor.

Coit' obsecritas quomodo in statu innocentia excluditur.

Tomo 5. cap. 26.

Vt ergo omnia hæc melius intelligantur, dicemus, quod in defloratione possumus assignare quatuor: dolorem, dum fit: obsecritatem, vel turpitudinem, postquam facta est: ruborem, qui est in omni carnali copula, si ab alio videatur: infamia, quæ est in copula carnali inordinata, si ab alijs sciatur. sed nihil horum fuisset in paradiso. Non fuisset dolor in carnali copula in virgine, etiā dū fit actu. Non fuisset obsecritas post actum. Non fuisset rubor, si ab alijs videretur. Non fuisset infamia, quia nullus ibi inordinata copula frueretur. Non ergo fuisset ibi dolor cum esset copula etiam cum virgine, quia illa membra ita obediissent tunc coniugibus, sicut nobis nunc obediunt pedes vel manus, vel alia membra corporis, vt patet per Magistrum in littera, & ab Aug. in suis libris talia multoties replicantur. Sicut ergo nunc possumus pedes a se inuicem elongare, & postea reconiungere, vt nulla diuersitas appareat in reconnectione ex priori elongatione, nec dolemus, cum pedes ab inuicem elongamus, quia non est ibi scissio, vel diuisio continui: sic etiam tunc fuisset: pertus vterus virginis ad copulā per petrandam, vel prægnantis ad prolem emittendam: quia licet fuisset ibi scissio continui, tamen propter originalem iustitiam ex illa scissura nullus fuisset dolor in actu, cum fieret actu copula virginis, vel generatio prolis non fuisset obsecritas post actum: quia ita fuissent reconnectede partes tã in copula virginis, quàm in partu prægnantis, vt supra dicebatur, quod nullum apparuisset vestigium prioris diuisionis.

Vnde August. tribus rebus assimilat illam copulam, videlicet emissioni mēstrui a virgine, quæ similitudo intelligenda est post actum, quia post copulam carnalem, & post seminis emissionē, ita se reconnectede membra, quod nullum apparuisset vestigiū prioris diuisionis, & nulla fuisset obsecritas tunc in muliere corrupta respectu virginis: nec in muliere pariente respectu alterius. ita quod sicut nunc exit mēstruum ex virgine, ita visum fuisset intrasse semen in vterum post copulam factam, vt planè dicit August. 14. de Ciuit. quod aliter non potuisset tunc verificari, nisi post copulam factam: quia in ipsa copula fuisset amplior apertio vteri, quàm in virgine.

Secundo August. assimilat illam copulam, vel illum partum motui membrorum, vt ita obediissent tunc illa membra nobis, sicut obediunt pedes, vel manus: quia sicut nunc pedes ab inuicem elongantur, & postea reconiunguntur, sicut imperium voluntatis, & sicut manus aperitur, & clauditur, & digiti ab inuicem elongantur, & postea reiuunguntur, prout nobis placet: ita tunc illa membra obediissent nobis. nam viro obediuisset id, per quod se copulat: & femina vterus, secundum quem se copulat. vt ita fuisset apertus vterus fœ-

minæ in copula, & post reconnectionem: quia non in scissione, vel diuisione continui fuisset. & post copulam ita fuisset reconnectionem, & in partu hoc idem accidisset, sicut nunc accidit in separatione, & conjunctione aliorum membrorum. sed in illa scissione, vel diuisione continui non fuisset dolor, quia ab eo liberaisset coniuges originalis iustitia.

Tertio assimilat August. generationē prolis, vbi est maior separatio partium corporis propter exitum prolis, quàm in carnali copula: apibus generatis in cera, & melle, vt patet 9. super Gene. quæ similitudo valet in his, quæ fuissent in copula, & post copulam: & in partu, & post partum. Vt sicut partes ceræ se possunt separare ab inuicem, quantumcunque sit ibi diuisio continui, & postea possunt reconiungi, vt nullum appareat ibi diuisionis vestigium: & sicut partes mellis possunt sic ab inuicem diuidi, & reconiungi: sic in carnali copula, & in partu fuisset vterus apertus, & post partum, & post copulam ita fuisset vterus reconnectionem, vt nullum appareret ibi vestigium diuisionis maioris, vel amplioris, quàm appareat in virgine, quæ nunquam fuisset copulata, & nunquam peperisset. His visis, postquam ostendimus, quod non fuisset dolor in apertione vteri feminei, nec obsecritas in reconnectione, de leui patere potest, quod non fuisset ibi rubor, si hoc ab alio, vel alijs videretur. quia sicut non erubescabant ostendendo illa membra, sic non erubuissent coniungendo ea. Non fuisset ergo ibi rubor, si hoc videretur: nec infamia, si ab alijs sciretur: quia infamia non oritur, nisi ex carnali copula inordinata, vt superius iam tetigimus, quia ibi nulla fuisset talis copula.

Dubitatio III. Litteralis.

Vt superius fortè dubitaret aliquis de illo verbo, quod post peccatum coniuges illi inuenerunt motum, quæ nuptiæ ordinant, continentia cohibet, ruina turpitudinis excipitur honestate maritali: & quod sanis esset in officium, ægrotis in remedium, quomodo hæc sint intelligenda. Dicendum, quod quatuor sunt tacta circa illum motum libidinosum, quem primi coniuges, & alij postea sequentes post peccatum inuenerunt, & continuè inueniunt. Nam illum motum libidinosum nuptiæ ordinant, quantum ad coniugem suam, vt cum illa ordinatè vir se habeat. Continētia cohibet quātū ad alias, vt ab omnibus alijs vir abstineat. Ruina turpitudinis excipitur, i. excluditur quātū ad infamiam, quæ magna est turpitudine, sed per honestatem maritalē, vt, si honestè habeat quis cū sua, ex hoc non oriatur turpitudine, vel infamia. & ille motus ad carnalem copulam, qui tunc non fuisset libidinosus, nunc est libidinosus, ideo dictus motus tunc non libidinosus fuisset illis innocentibus tanquā sanis in officium: quia non se coniunxissent tunc, nisi propter generationē prolis. sed nunc est in remedium, quia se coniungunt coniuges propter fornicationem euitandam.

Dubitatio IIII. Litteralis.

Vt superius fortè dubitaret aliquis de eo, quod dicitur,

Tomo 1.

Coitus rubor, & infamia in statu innocentia quomodo excluditur.

Libido quomodo punitur nuptias ordinatur, & continentia cohibet. Marita... lis honestas quomodo ruinatur turpitudine... nis excipitur: & sanis dicitur esse in officium: ægrotis in remedium.

Coniugum
copula an
semper sine
peccato.

dicitur, q̄ in paradiso fuissent nuptiæ honorabiles, quomodo hoc fuisset. Dicendum, q̄ fuissent honorabiles propter integritatem mentis, quia se coniunxissent coniuges sine omni peccato mortali, & veniali: sed nunc, ut plurimum coniunguntur cum peccato veniali. nam non excusantur à peccato veniali, nisi in duobus casibus. ut si coniunguntur solum propter generationē prolis, in quo casu sine omni peccato pōt fieri talis copula. Secundo potest hoc fieri, si alter coniugū se coniungat propter reddendū debitum, ut fortē quia alter coniugum libenter tunc abstineret, & libenter oraret, & haberet mentem ad Deū, sed propter reddendum debitum copulat se alteri coniugi, quod faciendo nullatenus peccat. Alter autem peccat venialiter, & aliquando mortaliter, si cognoscat uxorem: quia non habet aliā, vel quia timet expensas, vel verecundiam, si vellet habere aliam. Erant ergo nuptiæ honorabiles propter integritatē mentis: erant etiam honorabiles propter integritatē corporis: quia licet in ipso actu copulæ, ut pōt patere per habita, vel in ipso actu, cū pareret, esset maior apertio corporis copulatæ, quā non copulatæ, vel parientis, quā non parientis, cum post huiusmodi actum fuisset tanta reconiunctio partium corporis, ut copulata etiā quantum ad corpus, in nullo discernetur a nunquam copulata, & pariens a nunquā pariente.

Dubitatio V. Litteralis.

Uterius fortē dubitaret aliquis de eo, quod dicitur, q̄ non coierunt in paradiso, quia Deus nunquam iusserat, ut coirent. Sed contra: Specialiter fuit etiam eis mandatum a Deo, dicente: Crescite, & multiplic. &c. Dicendum, q̄ illud præceptum fuit affirmatiuū, quod non obligat nisi pro loco, & tempore. ideo cū non esset in illo præcepto expressum tempus, in quo hoc agerēt; habito præcepto in generali, meritō poterant expectare diuinam iussione in speciali, quando & quo tempore debent hoc facere.

Dubitatio VI. Litteralis.

Uterius fortē dubitaret aliquis de tempore translationis, in quo videtur Aug. dubiē loqui, utrum fuissent simul translati, vel successiue. Sed quamuis Aug. dubiē loquatur in hac parte, tamē declinat magis ad partem istam, quod fuissent translati simul, quā successiue. Aliqui tamen hoc improbant dicentes paradisum ad hoc non suffecisse, & ideo, ut dicunt, post aliquod tempus fuissent translati antiquiores, & postea post aliud tempus alij antiquiores, donec completus esset numerus electorum: sed propter altitudinē paradisi non oportet hoc ponere. nam tota terra habitabilis habet aliquam montuositatē, & aliquā altitudinem: quia aliter cooperiretur aquis, quæ terra habitabilis est valde lata, id est, valde spatiosa: super hanc ergo terram habitabilem est paradisu habens altiorē montuositatem, quæ creditur esse ultra omnia climata in loco inaccessibili.

A & quia primum clima est valde magnum, ut tria de istis climatibus vltimis nō coequantur sibi. & cū * Roma sit in quinto climate, & fortē Anglia, quæ est in eodem climate: satis. n. est credibile, q̄ plus contineat primū clima, quā sit a Roma in Angliam. Magna est ergo latitudo in tali loco, & cum magnum, & parvū sint ad aliud, & magna latitudo ibi est parua respectu istarum partium existentium in angulo terræ. quia ergo tunc non fuissent nati nisi electi, qui omnes si essent salui, ut per iam dicta satis manifestum est. Satis est credibile, q̄ latitudo paradisi suffecisset pro tunc ad recipiendam numerum generandorum, qui non fuissent, nisi electi. Dato tamen, q̄ paradisu nō suffecisset, quod videtur irrationabile ponere: quia tunc non indiguissent domibus protegētibz ab algore, vel æstu: & quia fuisset ibi magna copia fructuū, vel ciborum, quia cum maxima abundantia, & fertilitate fecissent arbores paradisi bis fructus in anno. Planities. n. solius Lombardiæ est probabile, q̄ suffecisset, cui planities satis poterat adequari planities paradisi: ergo & plurimum, suffecisset modo, quo tūc vixissent homines ad recipiendum numerum tunc generandorum, vel electorum. tamen dato, quod oportuisset eos aliam terram implere, non fuisset fortē inconueniens: quia non fuit eis dictum: Crescite, & multiplicamini, & replete paradisum, sed replete terram. tamen nullam istarum partium intendimus pertinaciter asserere, sed lector eligat, quod placuerit.

* Alij nūc
aliter opi-
nantur.
Roma in
quo clima-
te.

C Dubitatio VII. Litteralis.

Uterius fortē dubitaret aliquis de eo, quod dicitur, quod si hominis cognitio à perfectō inchoata &c. Vbi videtur Magister velle, quod ponentes pueros tunc natos habentes perfectā mēbra, possunt eos ponere habere perfectam cognitionem, quod videtur concordare cum August. dicente, quod infirmitas carnis congruit infirmitati mentis, sed ibi nulla fuisset infirmitas carnis: ergo nec infirmitas mentis, nec perfectio cognitionis, quod videtur esse contra determinatā. Dicendum, q̄ propter imperfectionem membrorum paruuli nati in paradiso non habuissent perfectum vsum rationis, ut patet per habita, & ex hoc approbatur dictum Magistri. Quod verō dicitur de August. dici debet, q̄ si velimus sumere infirmitatem pro qualibet imperfectione, siue sit naturalis, siue vitiosa, in paradiso fuisset infirmitas. i. imperfectio non vitiosa, sed naturalis, secundum quam imperfectionem imperfectionis carnis, i. membrorum fuisset ibi: quia pueri tunc nati non statim habuissent perfectā mēbra, & specialiter propter nimiam humiditatem cerebri non habuissent vsum mentis, vel rationis, ut ex hoc verificetur dictum August. quod infirmitas carnis congruit infirmitati mentis, & in hoc statu, & in illo: sed in hoc statu est infirmitas, & imperfectio naturalis, & vitiosa: ibi fuisset naturalis tantum.

DIST.

Affirmati-
uum præce-
ptū pro lo-
co, & tem-
pore.

DIST. XXI.

De primorum Parentum lapsu,
eorumq; tentatione.

IDENTS ERGO
DIABOLVS.
Postq̃ Magister
determinauit de
formatione pri-
morū Parētum,
& de eorum sta-
tu, & de eorum
generatione fi-
liorum, quē fuis-
set pro illo tem-
pore: In parte

ista determinat de eorum casu, & de eorum lap-
su. Circa quod duo facit, quia primo determi-
nat de huiusmodi lapsu, prout tangit ipsos pri-
mos Parentes. Secundo determinat de eo, prout
tangit nos eorum filios: ibi: [*In superioribus de-
terminat.*] in prin. 30. dist. Circa primum duo fa-
cit, quia primo determinat de impulsu, quem
habuerunt ad peccandum. Secundo determi-
nat de auxilio, quod habuerunt ad resistendū,
ibi: [*Ne diligenter.*] in princ. dist. 24. Impulsus
autem quem habuerunt ad peccandum fuit ten-
tatio, de qua determinando tria facit, quia pri-
mo determinat de huiusmodi tentatione, prout
respicit Diabolum tentantem. Secundo deter-
minat de ea, prout respicit primos Parentes di-
ctam tentationem patientes. Tertio determinat
de ipsa tentatione, prout respicit Deum permit-
tentem. Secunda ibi: [*Hic videtur.*] in princ. 22.
dist. Tertia ibi: [*Præterea quæri.*] Pars ergo pri-
ma, in qua agitur de primorum Parentum tēta-
tione, prout respicit Diabolum tentantem, quæ
continet totam præsentem dist. diuiditur in duas
partes, quia primo determinat de ipso Diabolo
tentante. Secundo distinguit species tentatio-
num, & ex hoc quædam declaranda declarat. Se-
cunda ibi: [*Porro sciendum est.*] Circa primam
partem, ubi agitur de Diabolo tentante, quatuor
facit, quia primo agit de motiuo, quod habuit
Diabolus ad tentandum, quod dicit fuisse inui-
diam. Secundo agit de ordine, quem tenuit
Diabolus in tentando. quia primo aggressus est
debiliorem partem, id est, fœminam, vt, ea supe-
rata, superaret virum. Tertio determinat de for-
ma, quam assumpsit Diabolus ad tentandum,
quia accepit formam serpentis. Quarto deter-
minat de modo tentationis, quem tenuit Diabo-
lus in tentando, Secunda ibi: [*C. v. s. enim mali-
tia.*] Tertia ibi: [*Sed quia illi.*] Quarta ibi: [*Ten-
tatio autem.*] Primæ duæ partes patent. Tunc
sequitur illa pars. [*vid quia.*] in qua determinat,
quod in forma Serpentis processit ad tentandū.
Circa quod quatuor facit, quia primo facit,
quod dictum est. Secundo declarat quare Ser-
pens dictus est callidior cæteris, quia hoc nō fuit

Tentatio im-
pulsus ad
peccandum.

Diabolus
inuidia mo-
tus ad ten-
tandum.

Tentationis
ordo, & for-
ma.

A ratione sui, sed ratione astutiæ Dēmonis existē-
tis in ipso. Tertio declarat quare tētavit per Ser-
pentem. Ad quod respondet Magister, quod
non fuit ei permissum ad tentandum sub forma,
sub qua posset magis decipere, quia libentius tē-
tasset sub specie columbæ. Quarto declarat qua-
re Eua non horruit Serpentem, & respondet, q̃
sciebat ipsum à Deo esse creatum, & ex hoc cre-
debat, quod a Deo haberet, quod loqueretur.
Secunda ibi: [*Ideoq; Serpens.*] Tertia ibi: [*Quem
tamen ad tentandum.*] Quarta ibi: [*Hic quæri si-
let.*] Tunc sequitur alia pars: [*Tentatio autem.*]
in qua determinat de modo tentationis, quem
Diabolus tenuit, quia hoc modo tentauit, quia
inueniens eam solam non ausus ab aliquo deter-
minato incipere, incēpit ab interrogatione, qua
re præceperat Deus eis, vt non comederēt &c.

B Ad quod Eua, & in sua responsione id, qd̃ Deus
dixerat affirmatiuē dicens: Quacunque hora co-
mederitis, mortē moriemini; Eua protulit du-
bitatiuē dicens: Ne fortē moriamur. Diabolus
verō replicauit negatiuē negās malum, quod du-
bitabat sibi Eua posse prouenire dicens: Nequa
quam moriemini, & asserens duplex bonum,
quod inde eis poterat prouenire subdens: Hinc
eritis sicut dii scientes bonum, & malum. Duo
ergo facit, quia primo facit, quod dictum est.
Secundo ostendit hoc fuisse magnam versutiam
Diaboli, ibi: [*Qui ad suam persuasionem.*] Tunc
sequitur illa pars: [*Porro sciendum.*] in qua agit
de speciebus tentationis. Circa quod qnq; facit.

C quia primo distinguit duas species tentationis ex-
tiorē, & interiorē, & concludit ex hoc ma-
gnū fuisse peccatum hominis, qui valde im-
pulsu cecidit. Secundo ex his, quæ dixerat de-
clarat quare peccatum hominis fuit remediabi-
le, & non peccatum Diaboli. Et respondit:
Quia homo per alium ceciderat, per alium de-
bebat resurgere. Tertio etiam ex dictis decla-
rat, quare homo fuit redemptus, & non Diabo-
lus. Et respondet, quod totum humanum genus
cecidit, sed non totum Angelorum genus, &
ideo redimi debebat homo, vt non omnes dam-
narentur, sed multi ex eis saluarentur. Sicut
multi de Angelis sunt saluati, & multi damnati.
Quarto declarat ordinem præcepti diuini, quod
datum fuit viro, vt per virum perueniret ad fœ-
minam, quem ordinem Diabolus peruertit,
quia primo prostrauit fœminam, vt ea prostra-
ta postea prostraret virum. Quinto declarat,
quomodo primi Parentes poterant loqui, &
quomodo poterant loquentes intelligere. Et re-
spondet, quod tales fecerat eos Deus, & tali in-
telligentia præditos, vt loqui scirent, & lo-
quentes intelligere possent. Secunda

ibi: [*Et tamen.*] Tertia ibi: [*Præ-
terea.*] Quarta ibi: [*Idud
etiā.*] Quinta ibi:

[*Sed sequitur.*]
Et patent
partes.

Dēmo qua-
re per ser-
pentem tē-
tauit.

Eua cur nō
horruit ser-
pentem.

Tentationis
modus.

Tentationis
species.

Hominis
peccatū re-
mediabile,
non angeli.

Homo cur
redemptus,
& non an-
gelus.

Q V A E S T. I.

De tentatione in vniuersum.

QUONIAM in tota hac distinctione agitur de tentatione: ideo de tentatione erunt questiones nostrae: & quia per nota debemus ascendere ad ignota, cum sint magis notae nobis tentationes, quas hic habemus generaliter, quam tentationes primorum Parentum. Ideo de duobus principaliter quaeremus. Quia primo quaeremus de tentationibus, quas habemus hic generaliter. Secundo quaeremus de tentationibus primorum Parentum specialiter. Circa primum quaeruntur 5. Primo de his, quorum est tentare. & quia multorum est tentare, quia tentat Mundus, Caro &c. Quaeremus de omnibus his, quorum est tentare. Secundo utrum huiusmodi tentationes possint ab inuicem separari. Tertio quaeremus: Vtrum tentatio carnis sit fortior aliis. Quarto utrum tentatio carnis semper sit peccatum. Quinto utrum debeamus tentationes appetere.

A R T I C. I.

An Dei sit tentare. Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. p. q. 114. art. 2. Et 2. sent. d. 21. q. 1. art. 1. Et opusc. 7. cap. 7. Alex. de Ales. 2. p. q. 117. art. 2. Biel. d. 21 q. 1. Brul. d. 21. q. 2.

AD PRIMVM sic proceditur: uidetur, quod Dei non sit tentare quia, ut patet per Philosophum in Elench. Tentare est naturae ignorantis, ut sit per aliqua coia, quibus scitis, non sciatur ars. ignoratis autem, ignoratur. sed Deus non est naturae ignorantis: ergo &c.

Præterea tentare nihil est aliud, quam sumere experimentum de aliquo, ut cognoscat illud. sed Deus omnia nouit etiam, antequam fiant: ergo &c.

Præterea uidetur, quod nec Demonis sit tentare, quia finis tentantis uidetur esse scientia, sed Diabolus nos tentando, non intendit cognoscere quales sumus, sed solum intendit nos fallere, & decipere: ergo &c.

Præterea uidetur, quod nec carnis sit tentare, quia cum scire, uel cognoscere sit finis tentantis, cum cognoscere, uel scire non pertineant ad carnem: ergo &c.

Præterea uidetur secundum Apostolum, quod solius Diaboli sit tentare. iuxta illud ad Thessa. 3. Ne forte tentauerit uos is, qui tentat. i. Diabolus, sed si solus Diabolus tentat, ergo nec caro, nec Deus, nec mundus tentant.

IN CONTRARIVM est, quod dicitur Gen. 22. Tentauit Deus Abraham: ergo Deus tentat.

Præterea etiam caro tentat, quia Iacobi 2. dicitur:

AUUSQUISQUE tentatur a concupiscentia sua. Sed concupiscentia est in carne: ergo &c.

Præterea Mundus, Caro, & Demonia tentant, quia, ut dicitur in quadam sequentia, mundus, caro, Demonia, diuersa mouent praelia.

R E S O L V T I O.

Tentat nos Deus, ut propter alios de nobis experimentum sumat. Tentat autem nos Deus, Diabolus, Homo, Mundus, & Caro, sed horum fines, & modi sunt diuersi.

RESPONDEO dicendum, quod, ut quidam dicunt, ad perfectam rationem tentationis tria concurrunt. Primo ut per tentationem accipiat cognitio alicuius dubij. Secundo ut hoc sit intentum ab eo, qui tentat. Tertio ut ipsemet, qui tentat, uelit huiusmodi cognitionem habere, sed ista non uidetur rationi consona. nam tentatio non dicitur omnia ista tria. hoc. n. est tentare, probare, uel experiri, & experienda de re experta cognitionem accipere. Propter quod isti idem dicentes prius, quod ad perfectam rationem tentationis praefata tria concurrunt, dixerunt postea, quod tentare proprie est experimentum sumere de aliquo, ut sciatur aliquid circa ipsam, addentes. quod proximus finis cuiuslibet tentationis est scientia. dicunt tamen ipsi, quod quandoque ulterius ultra ipsam scientiam quaeritur aliquis alius finis, aliquando bonus, aliquando malus. sed sic dictum est, licet uerum dicant, quod tentatio sit acceptio cognitionis alicuius rei, uel eius, quod est circa rem. & licet etiam uerum dicant, quod proximus finis tentationis est aliqua scientia, uel cognitio, tamen non sufficiens dicitur, quia non sufficiens diffinitur aliquis similitudo, si diceret, quod est quaedam cunitas, quia oportet dicere in quo habet esse illa cunitas, quia in naso. Vnde & Philosophus ait, quod similitudo est nasi cunitas, etiam si perfecte uellemus diffinire similitudinem, 17. 7. Met. 1. c.

C & licet etiam uerum dicant, quod proximus finis tentationis est aliqua scientia, uel cognitio, tamen non sufficiens dicitur, quia non sufficiens diffinitur aliquis similitudo, si diceret, quod est quaedam cunitas, quia oportet dicere in quo habet esse illa cunitas, quia in naso. Vnde & Philosophus ait, quod similitudo est nasi cunitas, etiam si perfecte uellemus diffinire similitudinem, 17. 7. Met. 1. c. oportet dicere circa quid in naso habet esse cunitas, quae est similitudo. quia habet esse in similitudine nasi circa nares, uel in eo, quod est supremum in naso, ut circa nares. quia si quis haberet cunitatem in ipsis naribus, sicut multi habent, non diceretur ex hoc similitudo, sic & in proposito, si uolumus describere, uel diffinire tentationem, debemus dicere, in quo accipitur ista experimentatio, & circa quid. Tentatio ergo diffinitur per tria, uidelicet, quod est cognitionis acceptio quantum ad pugnam in his, quae sunt morum, & fidei. sed pro eodem accipiamus hic fidem, & mores, quia circa haec duo consistunt uirtutes, & uirtutes, & haec duo sub una militant charitate. Erit ergo ibi cognitio nis acceptio in hac descriptione tanquam genus. in eo uero, quod additur, quantum ad pugnam, se habebit, ut definitur, describens, de quo uel de quibus est tentatio. quia de his, quae pertinent ad pugnam. Sed quod tertio addit in his, quae sunt morum, se habet ibi, quasi secunda differentia, describens qualiter, uel circa quid in ijs, quae sunt pugnae, habet esse tentatio. quia habet esse quantum ad ea, quae sunt morum. sic enim locuti sunt Sancti de tentatione. Aegid. super ij. Sent. P tentatio.

Elch. li. 1. cap. 10.

1. Thess. 3.

Gen. 22.

Iacobi 2.

tatione, & hoc mō loquimur de ea, & descripsimus eā conformantes nos mō locutionis Sanctorū.

Tētare qd. Vt ergo ista pateant, sciēdum, quōd primum: videlicet, q̄ tentatio est quādam cognitionis acceptio: patet ex ipso verbo tētationis. Quia hoc est tentare, aliquod experimentum, & cognitionem sumere de ipso tentato.

Hominis vi Quod autem addebatur secundo, quia hoc est de his, quæ sunt pugnae, patet per Iob dicentem, quōd militia est vita hominis super terrā. Nam quandiu vivimus, nostra vita non est, nisi militia quādam, & quādam pugna contra ea, quæ possent nostram impedire salutem. vnde & Aug. loquens de Natiuitate Domini ait, quōd Dominus de vtero exiens virginali, huiusmodi seculi campum pugnatuus intravit.

Principia Quod autem additur tertio, quantum ad ea, quæ sunt morum ponitur ibi, tanquā alia differentia describens, circa quid habeat esse pugna. quia non habet esse circa naturalia, vel circa artificialia, sed circa moralia: & cum tria describantur principia: Natura, Mos, & Ars, licet aliqui dicant tria esse principia, natura, mos, & ratio. Sed ratio quantum ad agibilia se tenet cum moribus, quantum ad factibilia cum artificialibus, quantum ad sanabilia se tenet cum medicinalibus, quæ aliquo mō est ars practica. sic et possemus dicere, quōd quantum ad speculabilia se tenet, & cum speculabilibus, vt hoc modo ratio sit valde quid commune. Propter quod ratio, tanquā quid commune potest poni in diffinitione artis, quæ respicit factibilia, quia ars est recta ratio factibilium, sic etiam potest poni in diffinitione prudentiæ, quæ est circa moralia, & circa agibilia, & ex hoc est quādam recta ratio agibilium. Et in diffinitione medicinæ, vt medicina sit recta ratio sanabilium, sic etiam & de aliis.

Redeamus ergo ad propositum, & dicamus, cum videamus, q̄ Natura, Mos, & Ars, sunt quādam principia. tentatio erit experimentatio, & cognitionis acceptio in his, quæ spectant ad pugnam non quantum ad naturalia, vel artificialia, sed quantum ad moralia. Nam si medicus vellet experimentum sumere de aliqua medicina: quomodo natura, cū medicina pugnaret contra morbum, non diceretur medicus in hoc tentare infirmum: loquendo de tentatione, vt Sancti loquuntur. Effet, n. ibi experimenti acceptio, vel cognitio aliqua de aliquo, vt de medicina, & de his, quæ spectant ad pugnam, vt quomodo medicina pugnaret contra morbum. Sed hoc non esset circa moralia, sed circa naturalia. Natura enim sic constituta est à Deo, vt videatur in se omnem sagacitatem habere. quia magnæ sagacitatis est, cum quis habeat duos inimicos, quōd adhæreat minori inimico ad impugnandum, & expellendum maiorem inimicum, & postea se conuertat super minorem inimicum, & impugnet, & expellat ipsum. Cum ergo medicina habeat, vt plurimum, aliquid venenositatis, & sine inimici naturæ, morbo, siue mali humores, & medicina sed morbus, siue mali humores sunt maior inimicus, Medicina vero mi-

A nor, Natura ergo se consociat medicinæ, & cum ea expellit morbum, vel malos humores, tanquā inimicum maiorem, & postea se conuertit super medicinam, & expellit eam, tanquā minorem: & quod dictum est de experimentatione, siue de cognitione pugnantis medicinæ, & circa naturalia, veritatem habet quantum ad artificialia. Nam si quis artifex quasi pugnando, cum alio artifice vellet se experiri, qualiter se haberet circa artem: posset ibi esse tentatio, vt de tentatione locuti sunt Philosophi, sed non esset ibi tentatio, vt de illa loquitur Scriptura sacra, & Sancti. Nam semper circa moralia, & circa virtutem, & uitia habet esse talis tentatio, sicut ergo Rex tentat, & experitur militem, quomodo se habeat in bello persecutionum, sic Deus nos tentat, vel permittit nos tentari, vt de nobis sumatur experimentum, quomodo nos habeamus in bello morum.

D V B. I. L A T E R A L I S.

An quinque sint Tentatores. Conclusio est affirmatiua.

Vide Gabr. Biel. d. 21. q. 1.

VLTERRIVS fortē dubitaret aliquis quomodo ex his potest accipi numerus omnium tētantium. dicemus, quōd Glo. super Ps. super verbo illo: Proba me domine, & tenta me. Narrat omnes tētantes, ponens eos sub triplici numero dicens. quōd aliter tentat Deus, aliter Homo, aliter Diabolus. Tentat enim Deus, vt erudiat, tentat homo, vt discat, quōd nescit: tentat Diabolus, vt seducat.

C Possumus autem præter hos tres Tentatores: alios tres enumerare. quia pōt quis tentari à seipso, à tua carne, & à mundo. A seipso. n. quis tētatur, cū in sua mente cognoscat aliqua, vnde possit accipere motiū ad male agēdū. A sua carne tentatur aliquis, quia s̄m Apostolum ad Ro. 7. quicumq; quis delectetur s̄m mentē legis Dei, tamē uidet aliā legem in membris suis repugnantē legi mētis suæ & captiū ipsū ducē, nisi uiriliter resistat, in legē peccati. A mundo ē tentamur cum nobis mundus ostēdit aliqua, per quā allicimur ad peccandum. Omnibus. n. istis modis dicimur tentari, quia omnibus his modis de nobis pōt accipi experimentū, quō nos habeamus in pugna morū: hoc. n. vt patet per habita, est tentatio, quia est experimentatio, vel experimentalis cognitio alicuius, quo se habet in pugna morum. Nam sufficit, q̄ aliqd fiat, quo factū experimentū accipiat de aliquo, quomodo se habeat in tali pugna, ad hoc, quod aliquis dicatur tentari, vel pugnari passiuē. & quia semper passio est effectus actionis, non posset iste impugnari passiuē, nisi aliquo modo impugnetur actiuē. & quia per omnes illos tentantes habet hoc fieri, & per omnes illos dicitur quis tētari passiuē: ergo omnes illi, vel omnia illa dicuntur tentare actiuē.

Assignati ergo sunt sex modi tētationis, vel sex tentantes.

Tentantium numerus, & diuersitas. Ps. 25.

Tentatio

Tentato quot, & sint.

Naturæ sagacitas in medicina.

tentantes. Tres, quos ponit Gl. scilicet Deus, Diabolus, & Homo: & tres, quos nos adducimus scilicet Mūdus, Caro, & ipsemet Homo, sed iste sextus modus incidit cum tertio. quia si aliquis tentatus à seipso, cum ipse sit homo, incidit hic modus in illum modum, cum quis tentatur ab homine, siue sit hoc à seipso, siue ab animo. manebunt ergo .5. modi: tres, quos tãgit Gl. & duo alij, quos addidimus, & qui etiam ponuntur cõiter. Inter hos autem modos talis potest differẽtia assignari. vel quia tentans intendit tentare, vel non intendit, sed solum facit aliquid, quo facto dicitur tentatus. Tẽtari primo quidem modo sunt tres modi, siue tres tentantes, quos ponit Gl. Deus, Diabolus, & Homo. Nam quilibet istorum cum tentat intendit aliquid, quia intendit tentare. sed si accipiatur tentatio, prout tentans non intendit aliquid, nec intendit tentare, sic sunt alij duo modi, prout tentat mundus, & caro. Nam mundus nos tẽtando non intendit aliquid, nec intendit tentare, sed solum facit aliquid, quo facto tentamur. Possumus enim dicere, quod tribus modis tentat nos mundus, secundum tria, quæ sunt in mundo, iuxta illud Ioan. Quicquid est in mundo, vel est concupiscentia carnis, vel concupiscentia oculorum, vel superbia uitæ. quantum autem ad concupiscentiam carnis tentat nos mundus ostendendo nobis bonum delectabile, vel quantum ad esum, & hoc modo tentat nos per gulam: vel quantum ad uenerẽ, & hoc modo tentat nos per luxuriam: Nam uidendo mulierem, vel mundus ostendendo nobis mulierẽ nos non tentat, & ex hoc nõn intendit nos tentare, sed solum facit aliquid, quo facto tentamur. Sed si dicas, quod immo, quia mulieres aliquando intendunt nos tentare, vel persuadendo nobis malefacere, vel respiciendo nos, ut tentamur. dicimus, quod iste modus incidit in illum modum, secundum quem tentat nos homo. sed mūdus, ut mundus non tentat nos, quantum ad concupiscentiam carnis, nisi ostendendo nobis bonum delectabile quantum ad esum: prout tentamur per gulam cupiendo alimenta, vel cupiendo uenerẽ, prout tentamur per luxuriam. Si autem dicatur ulterius, q̃ pro mundo possumus accipere mundanos homines. iuxta illud: Si mundus uos odit. i. si mundani homines. Dicemus q̃ sic recipiendo mundum pro mundanis hominibus, incidit in tertiũ modum, prout tentant nos homines, siue hoc faciant terrendo, siue alliciendo, siue alio modo. Secundũ autem, qđ est in mūdus, est concupiscentia oculorum, & sic tentat nos mundus per bonum utile, siue per auaritiã. Ut si mundus ostendit nobis aurum, vel aliud utile ad uitam, per quod tentamur: mundus ex hoc nõ intendit nos tentare, nec aurum, nec aliquod bonum utile intendit nos tentare, sed solum fit aliquid, vel ostenditur nobis aliquid, quo facto, vel ostenso tentamur. Nam sub bono utili comprehenditur omne nummifma, & quicquid potest nummifmate mẽsurari. Tertium, quod est in mūdus, est superbia vitę, idest bonum honorabile. hic

Mundi tentatio qualis, & quot modis tẽtari dicatur. 1. Ioan. 2.

1. Ioan. 3.

Bonum utile quod.

A enim sunt tria bona, scilicet bonum delectabile, utile, & honorabile, ad quę reducuntur omnia alia bona, quæ si ordinatẽ amemus, meremur, & benefacimus. si inordinatẽ, demeremur, & peccamus. sed sicut ex bono delectabili potest sumi, cõcupiscentia carnis, & ex bono utili concupiscentia oculorum, sic ex bono honorabili potest sumi superbia vitæ. ut quæ videmus alios honorari, & fieri sibi reuerẽtias magnas, allicimur ad hoc, ut simus elati, & trahimur ad superbiam vitæ.

Carnis tentatio qualis.

Viso quõ tentat mundus, videndum est quo modo tentat caro, in tentando enim mundus, & caro cõueniunt, quia nec mundus, nec caro propriẽ loquendo intendunt tentare, sed solum faciunt aliquid, quo facto tentamur. quod aliter fit à mundo, & aliter à carne, quia à mundo tentamur obiectiue, vel ostensiue, ut hoc modo tentamur ab ipso, quia ostendit nobis aliquod bonũ, & aliquod obiectum, siue sit delectabile, siue utile, siue honorabile, per quæ inordinatẽ allicimur ad aliquid appetendum. & sicut potest nos tentare obiectiue alliciendo, sic potest nos tentare terrendo. ut si videamus in mundo aliqua obiecta terribilia, per quæ inordinatẽ retrahimur ab aliquo bono: & sicut tentat nos mundus obiectiue, sic tentat nos caro materialiter, & subiectiue. Nam quia in carne tanquã in materia & in subiecto potest insurgere aliquid, ut calefactio corporis, per quam incitamur ad luxuriã, vel efuries ventris, per quam incitamur ad gulam, & sic de alijs, ut hoc modo tẽtat nos caro, quia in ea tanquã materia, & in subiecto ista insurgũt, vñ tẽtamur.

Mundi, & carnis tẽtatio quõ cõueniant, & differant.

Habito quomodo tentat nos mundus, & caro, restat ostendere, quomodo tentat nos Deus, Diabolus, & homo. Ad quod videndum valet illud dictum commune, quod proximus finis tentationis est sciẽtia, uel experimentalis cognitio. Nam, siue sit hoc intentum ab agente, siue non, semper tamen ex tentatione oritur quædam experimentalis cognitio de tentato: utrum bene se habeat in tali pugna, uel non. Nam non fit tentatio sine pugna, uel siue eo, unde potest insurgere pugna. Nam si aliqui sunt ita flexibiles, quod sine pugna tentationem prosequuntur, tamen est in eis ratio, per quam dicunt pugnare contra tentationes. Sed licet hæc experimentalis cognitio orta sit ex tentationibus, quia per eas cognoscitur tentatus, utrum sit bonus miles, uel bonus pugil: & licet iste uideatur proximus finis, tamen ultra hunc finem aliquid aliud intendit ex tentationibus, ut Deus intendit ex hoc nos erudire, & probare. & ostendere mundo bonitatem nostram, ut alij ex hoc uidentes bona opera, glorificent Patrem nostrum, qui in cõlis est. Diabolus autem cum tentat, nõ intendit hoc bonum, nec sistit in illo proximo fine, qui est de nobis experimẽtalem cognitionem habere, sed intendit nos seducere, & decipere, & ex hoc nos trahere in ruinam peccati. Benẽ possunt autem, si considerentur præhabita, uerba Gloſę hoc modo intelligi, q̃ Deus nos tentat, ut erudiat: Diabolus, ut seducat. Homo ut discat. Ista

Tentationes diuersorũ tentatiũ diuersæ.

Tentationis Dei finis.

Tentationis Dæmonis finis.

Tentationis hois finis.

Aegid. super ij. Sent. P 2 enim

Tentat ho-
mo, vt orga-
num Dei,
& ut orga-
nū Dēmo-
nis.

enim uidetur propriè tentatio ab homine, ut di-
cat, & ut experimentum accipiat de tentato, &
potissimè, ut tentatio spectat ad Theologum. Tē-
tat homo, ut experimentum accipiat de his,
quæ spectant ad fidem, & mores. Sed dic-
es: Aliquando tētat homo, vt seducat, & in pec-
cato ruere faciat. Dicemus, q̄ hoc faciendo non
tentat, vt homo, sed vt organum Diaboli, & vt
membrum eius. Dices etiam, q̄ aliquando tētat
homo, vt erudiat, & vt tentatum ad bonum ad-
ducatur. Dicemus, q̄ hoc modo facit hoc, vt orga-
num Dei, & vt membrum Christi. Sed magis vi-
detur, quòd tentet, vt discat, & vt experimentum
accipiat.

DVB. II. L A T E R A L I S.

An tentare sit experimentum sumere de tentato. B
Conclusio est affirmatiua.

Alex. de Ales 2. p. q. 117. art. 1. Gabr. Biel. d. 21. q. 1.
Brul. d. 21. q. 1.

V LTERIVS forte dubitaret aliquis
quomodo tentare est experimētum
accipere de tentato, quantum ad
pugnam in his, quæ respiciunt fidē,
vel mores. Dicendum, q̄ tentatio vno modo per-
tinet ad Logicum, vel ad Philosophū: alio mō per-
tinet ad Theologum. Prout pertinet ad Logicū,
vel ad Philosophum, sic est experimentum acci-
pere de aliquo, quantum ad scientiam: prout scien-
tia est, & ideo Philosophus in Elen. determinat
de syllogismo tentatiuo, ostendens qualiter ha-
beat fieri tentatio dicens, vt supra diximus, q̄ ha-
bet fieri per quædam communia, quibus scitis
nō propter hoc scitur ars: ignoratis autem igno-
ratur, & quia secundum Philosophū in 2. de ani-
ma: iustum est à fine omnia appellari. Nam om-
nia secundum finem regulantur. Ideo secundum
finem Theologiæ oportet considerare de his, de
quibus Theologia determinat. Miserabiliores. n.
essemus omnibus hominibus, si nos Theologi,
propter hunc finē in Theologia studeremus, vt
propter scire, quod possumus habere ex ipsa. quia
cum peruentum est ad scire, quod est proprium
Theologiæ, non vtendo tanquā dominā, aliis
scientiis, vt ancillis; non dicemus scio, sed credo:
nec video, sed audio. Nunc ergo credimus, sed in
patria sciemus. Nunc audimus, sed in patria vide-
bimus. Dicemus enim existentes in Patria, vel
in Ciuitate Dei, quæ erit patria nostra illud
P̄. Sicut audiuimus, sic uidimus in Ciuitate Dei
nostri. Nā, q̄ hic in via audimus, q̄ est Deus Tri-
nus, & vnus: ad litteram sicut hic audimus, ita ibi
videbimus. Oportet ergo vltiorem finem da-
re Theologiæ, quā scire, & iste finis est dilige-
re, & charitatem habere. Fides enim, per quam
credimus: ad charitatem, & ad dilectionem Dei
debet ordinari. Nam si manent nunc tria hæc: Fi-
des, Spes, & Charitas, maior horum est charitas,
vnde & Dominus, cum quæsitum fuisset ab eo,

Syll. tenta-
tiuus.
Elench. lib.
1. cap. 10.

T. c. 49. & 2
Phyl. c. 11
ab actu de-
nominari
ait.

Theologo-
rum finis.

Phil. 47.

Finis Theo-
logiæ non
est scire,
sed dilige-
re.

1. Cor. 13.

A quod esset primum, & maximum mandatum in
lege, Respondet: Diliges dominum Deū tuū, &c.
Et subdit, q̄ est aliud simile huic: Diliges proxi-
mū tuum, sicut teipsum. Deum ergo diligimus
propter Deum, sed nosipsum debemus diligere,
quia est in nobis imago, & similitudo Dei. hoc
etiam modo debemus proximum diligere, quia
in eo est similitudo Dei: ideo mandatum de dile-
ctione proximi potest dici simile mandato de di-
lectione Dei, quia debemus diligere proximum
prout est in eo similitudo Dei. Non ergo finis
Theologiæ est scire Deū propter se, sed propter
diligere Deum, quia quod est omni modo diligi-
bile, quantō magis scitur, magis diligitur. Nā ha-
bentibus enim ordinatam rationem, quantō ma-
gis cognoscunt Deum: tanto magis diligunt ip-
sum. debemus ergo totis viribus insudare ad co-
gnosendum Deum, vt ex hoc totis viribus mo-
ueamur ad diligendum ipsum. Plenitudo ergo
legis diuinæ fm Apostolū, circa quā insudat tota
scientia Theologiæ, non est scientia, sed dilectio.

* Sed dices: Ipsum diligere est aliqua actio & ali-
qua operatio, vt ex hoc Theologia debeat dici pra-
ctica. Dicemus, quòd si sic vellemus appellare
scientiam practicā, cum ipsa speculatio sit ali-
qua actio: scientia speculatiua dicitur practica:
Propter quod oportet nos dicere, q̄ est * actio
exterior, & interior: ex * actione autem exte-
ri potest uocari scientia practica, siue sit Medici-
na, prout est practica, secundum quem modum
exterior operatur, vt sanat, siue sit * morans: cu-
ius finis secundum Philosophum in 1. Ethico-
rū, non est scire sed agere, vt cōfrequenter bene
agere fiamus boni. quod ad actionem exteriorem
est referendum sequendo modum Philosophi, vt
frequenter faciendo opera liberalitatis, simus li-
berales, sed opera temperantiæ simus temperati.
sed sicut est actio exterior, ita actio interior: & hoc
est duplex, quia vel respicit intellectum, & hic est
speculator: & scientia hoc intendens, vt finem,
est speculatiua: vel respicit effectum, & voluntatem,
& hæc actio est dilectio: & scientia hoc inten-
dens, vt finem, debet dici dilectiua, vel affectiua.

Scientia enim Theologia, & maximè, quæ po-
test haberi in uia de Deo, est tanquā de subie-
cto, sed cum Deus sit quoddam infinitum pel-
lus claritatis, non potest esse de Deo, vt Deus:
nec de infinito, vt est infinitum quia tunc scien-
tia, q̄ h̄c de Deo in via, esset infinita, qd nō pōt cō-
petere sciē, q̄ habebit de Deo in p̄ia. Oportet er-
go dare aliquē modum finitum, secundum quem
habeamus scientiam de Deo infinito, & illum
modum finitatis, secundum quem Theologia re-
ponitur in suo esse specifico, quicumque sit ille,
siue accipiat ex parte beatorum, prout Deus
est finis nostræ glorificationis, siue ex parte mo-
di secundum quem erimus beati, quia redempti
per Christum, & restaurati per ipsum beatitudi-
nem consequimur. quocūq; ergo mō quis nomi-
nare velit illum modum finitatis, secundum quē
Theologia accipit mensuram, & speciem, quia
Deus eia fecit in numero, pondere, & mēsurā: il-
lum

Matt. 22.

Rom. 13.

* Theolo-
gia est sci-
entia de diuina

* Duplex a-
ctio exte-
rior, & inte-
rior.

* Sciētia ex
qua actiōe
nomē pra-
ctici forma-
tur.

* Moralit
scietat; si-
mus non est
scire sed
agere. p̄i-
mo Ethic. 1
& 2. Et 2.
Met. 3.

Theologiæ
subiectum
ad uide in
Prologo hu-
ius lib. & l.
sent. 1. p̄i-
& in Tract.
speciali de
subiecto
Theologiæ.

lum modum finitatis appellamus specialem rationem, secundum quā Deus est Theologiæ subiectum, quā illū modū finitatis, vel illam spālē rationem magis per se dicat Deus, ut est finis nostræ glorificationis, quā ut est principium nostræ restorationis. quia si Adam non peccasset, Deus aliter nos saluasset. sed quia peccauit, redimendo, & restaurando nos saluauit. ut ex hoc dicat Hugo, q̄ cæteræ scientiæ acceperunt materiam, & subiectum opera conditionis, sed materia diuinarum scripturarum omnium sunt opera restorationis humanæ. Redeamus ergo ad propositum, & dicamus, q̄ cognitio Dei, quæ potest haberi in viā, non est finis legis diuinæ, nec Scripturæ sacræ, vel Theologiæ. sed huiusmodi finis principalis est dilectio. & quia à fine principali iustū est omnia appellari, ut dictū est p̄ Philosophū in 2. de anima. iō non speculatiua, sed dilectiua, vel affectiua sciētia Theologia est appellāda. Quare si de tēratione tractat Theologia, hoc nō erit put tēratione pugnamus quocūq; modo, sed ut pugnādo teneamus nos in recta fide, & in bonis moribus, ne propter cōtrarium charitas, & Dei dilectio tollatur à nobis, sed bellando contra tentationes semper proficiamus in ipsa.

Theologia ab alijs sciētijs quomodo differat.

Theologia finis est dilectio.

T. c. 49. ex 2. Phy. 1. c. 1.

Theologus cur agat de tentatione.

RESP. AD ARG. ART. I.

Tentatorū omnium finis.

AD PRIMVM dicēdū, q̄ Deus tentat, ut experimentū accipiat de tentato nō ppter se. quia omnia nouit, sed ppter alios. sic ē Deus tentat seruū suū, ut alij cognoscant eum, & ex hoc tentatus in reuerentiā habeatur, & glorificet Deum, qui creauit illū. Propter quod dicitur Thobi. 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. Aduertendū autem, q̄ Deus non solū tentat propter hunc finem, ut cognoscatur tentatus, sed etiam, ut proficiat, & mereatur tentatus, quia dixit Dominus Abrahæ, quando tentauit eum, quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me: benedicam tibi &c.

Thob. 12.

Gen. 22.

Ad s̄m dicēdum, q̄ patet solutio per iā dicta.

Ad tertium dicēdū, q̄ Diabolus nō tentat finaliter, ut experimentum accipiat, sed ut seducat, & ut in peccatū impellat. tamen potest esse finis sub fine; & potest tentare, ut experimentum accipiat tendendo in vltiorē finem, ut hoc modo seducat, & in peccatum ducat.

Ad quartum dicēdū, q̄ caro tentat non q̄ ipsa cognoscat, vel, q̄ experimentum accipere intēdat: sed, ut diximus, quia facit aliquid, quo factō tentatus cognoscitur, & de eo experimentum accipitur. sic etiam tentat mundus, ut superius est ostensum. Nam licet differat tentatio mundi à tentatione carnis, in hoc tamen non differt, quia ex vtraq; tentatione experimentum potest sumi de tentato.

Ad quartum dicendum, q̄ solus Diabolus dicitur tentare, quia ipse solus, secundum, quod huiusmodi tentat, ut seducat, & in peccatum inducat. si autem est ab alijs tentatio hoc modo, ut

A seducant, & in peccatum ducant, vel hoc faciūt, ut membra Diaboli, sicut mali homines, vel hoc faciunt non intendendo hoc directē, ut mundus, & caro.

RESP. Ad aliam partem. Ad primum autē in contrarium, quod Deus tentat, patet per iam dicta, quomodo tentat.

Ad secundum dicēdū, quod mundus caro, & Dēmonia tentant, sed hoc est aliter, & aliter, ut est per habita manifestum.

ARTIC. II.

D. Th. 1. p. q. 114. art. 3. Et de Malo q. 3. art. 5. Alex. de Ales 2. p. q. 117. art. 26. D. Bon. d. 21. art. 2. q. 2. Ric. d. 21. q. 4. Biel d. 21. q. 1. Voril. d. 20. q. 2. Brul. d. 21. q. 2.

B

An alie tentationes sine tentatione Diaboli esse possint. Conclusio est affirmatiua.

SE C V N D O quæritur cū multis modis fiat tentatio, vtrum aliæ tentationes possint esse sine tentatione Diaboli. Et videtur, quod non. quia ut habetur Eccl. 10. Initium omnis peccati est superbia. Cum ergo virtus primi maneat in omnibus alijs, ut uirtus primi mobilis manet in omnibus alijs mobilibus: ergo superbia Diaboli, quæ fuit initium omnium peccatorum: manet in omnibus alijs peccatis, & per eam habent esse omnia alia peccata.

Eccl. 10.

C Præterea instrumentum non mouetur sine motore, sed caro corrupta est instrumentum Diaboli: ergo non mouetur sine Diabolo impellente. Non erit ergo tentatio, vel impulsio ad tentandum sine operatione Diaboli.

Præterea Dam. lib. 2. ca. 4. ait, quod omnis malitia, & immundæ passionēs ex ipsis, id est ex Dēmonibus excogitatæ sunt, & iniunctæ, sed omnis tentatio fit ex aliqua passione, & ordinat ad aliquam malitiā: ergo omnes tentationes sunt à Diabolo. Nam non intendimus hic loqui de tentationibus factis à Deo, quia Deus intentor malorum est. Sed de tentationibus alijs, quæ impellunt ad malum, & ad peccatum.

D Præterea dicitur Iob 9. Terra tradita est in manus impij, sed nomine impij per excellentiam intelligitur Diabolus: secundum quem modum loquitur Deus, quod Diabolus est Princeps mundi huius, sed cum non tententur, nisi homines terreni, vel mundani: ergo &c.

Præterea nullus efficitur seruus alicuius, nisi eius, à quo victus est in bello. sed homo propter peccatum efficitur seruus Diaboli, quia nunquam peccat homo, nisi inuitetur ad Diabolus: ergo &c.

IN CONTRARIVM est, quia non solum non omnis tentatio fit à Diabolo, sed etiam, ut videtur Aegid. super ij. Sent. P 3 tur,

tur. non omnis tentatio carnis fit ab ipso, quia quæ diuiduntur ab inuicem, unum potest esse sine alio. & quia tentatio carnis, & Diaboli ad se inuicem diuiduntur: ergo &c.

Præterea sicut se habet peccatum carnale ad spirituale, ita se habet tentatio carnis ad tentationem maligni spiritus. sed peccatum carnale potest separari à peccato spirituali: ergo tentatio carnis potest separari à tentatione diaboli.

RESOLUTIO.

Tentatio Diaboli concurret in nostra tentatione, & casu, quo ad spoliationem, vulnerationem, filiationem, seruitutem, impulsione directè, vel indirectè: mediate, vel immediate: negatiuè, vel priuatiuè: non autem positiuè, & affirmatiuè.

RESPONDEO dicendum, quod quantum ad peccatū, 5. modis comparatur ad Diabolum. Primo quia peccando expoliamur ab eo gratuitis. Secundo vulneramur in naturalibus. Tertio ut peccemus ab eo in peccatum impellimur. Quarto peccando sumus eius filij, & ipse noster pater. Quinto per peccatum sumus eius serui, & ipse noster dñs.

Quantum ad prima duo, ut quantum ad expoliationem, & vulnerationem, in omni peccato, etiā quodammodo directè nequitia Diaboli locū habet, sic ē quantum ad alia duo vltima, ut ex eo, quod per peccatum sumus filij Diaboli, & ipse pater noster, & sumus serui eius, & ipse dñs noster, et in omni peccato illa perpetratur. Propter primum sciendū quod expoliatio. & vulneratio primo factæ per nequitiam Diaboli locum habent in omni peccato nostro, ut hoc modo etiam quodammodo directè dicatur Diabolus esse actor cuiuslibet nostri peccati. propter quod illud Lucæ. 10. Quidam descendebat à Hierusalem in Hierico, & incidit in latrones qui etiā expoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt seminuio relicto Aug. exponit de primo nostro parente. Hic. n. Homo ipse Adam intelligitur in genere humano. Hierusalem ciuitas pacis illa celestis à cuius beatitudine lapsus est. Hierico interpretatur Luna, & significat mortalitatem nostrā. Iste ergo incidit in latrones. i. in Diabolum, & Angelos eius, qui expoliauerunt, & vulnerauerunt eum. possumus autem expoliationem referre ad gratuita, & vulnerationem ad naturalia. Expoliatus enim fuit immortalitate, quam habebat per donum gratuitum, & indutus mortalitate, quam habuit per naturam expoliatam, vel per naturā per peccatum corruptam, & ideo secundum August. Descendit in Hierico, per quā possumus intelligere mortalitatem: Fuit ergo Adam per peccatum expoliatus gratuitis, & immortalitate, quia fuit expoliatus originali iustitia, quæ erat donum gratuitum, & per quam habebat immortalitatem. Fuit autem vulneratus in naturalibus, non quod naturalia perderet quia etiam Diabolus secundū Dio. 4. de diu. nom. propter peccatum sua naturalia non perdidit, sed dicitur homo etiam fuisse vulneratus in naturalibus, quia ipsa naturalia fue-

runt inhabilitata ad bene agendum, & habilitata ad peccandum. & ideo merito dicuntur vulnerata, quia sicut homo vulneratus est habilitatus ad faciendum opera sani, & habilitatus ad faciendum opera ægri, sic & Adam se habuit post peccatum, ut ex hoc sua naturalia dicerentur merito vulnerata. His visis dicamus, quod cum in baptismo non restituitur nobis iustitia originalis, per quam omnia inferiora erant subdita superioribus, ut caro aīe, & sensualitas rationi. Propter quod non redditur nobis illud indumentum originalis iustitiæ, quo fuisset indutus, si primi parentes non peccassent, quia fuisset illud consecuti, si inferiora nostra suis superioribus essent subiecta. Rursus cum nostra naturalia ex illo peccato Adæ vulnerata facta fuerint inhabilia ad se tenendum, vel ad standum, & facta habilia ad peccandum, & corruendum, & ab illo vulnere per baptismum, vel per gratiam non omnino sanentur. Dicere possumus, quod Diabolus vno actu primos parentes, & omnes nos indumento originalis iustitiæ spoliavit, & illo eodem actu, vel actu primorum parentum, & omnium nostrum naturalia vulneravit: ea inhabilia reddendo ad benefaciendum, & habilia ad peccandum: Propter quod secundum Apostolum: Omnes in eo peccauimus, quia propter peccatum eius omnes nascimur expoliati indumento iustitiæ originalis, & vulnerati per inhabilitatem mentis rationalis. Et quia nullum peccatum agimus, vel ad nullum peccatum per aliquam tentationem impellimur, ubi inobedientia carnis, quam consecuti sumus per expoliationem originalis iustitiæ, vel inhabilitatem rationalis mentis, quam consecuti sumus ex vulneratione naturæ, non cooperetur ad illud: ideo ad omne peccatum nostrum cooperatur aliquid malitia Diaboli, & hoc est quodammodo directè, sicut directè per peccatum vnius sumus omnes peccatores, iuxta illud ad Rom. 5. Per vnum hominem in hunc mundum peccatum intrauit, & per peccatum moysi: & iuxta illud eodē capite: Sicut per delictum vnius in omnes homines in condemnationem, sic per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. Illud ergo vnum delictum Adæ fuit iniustificatio omnium. Sed dicemus, quod illud peccatum originale, quod consequimur ex Adam, remittitur nobis in baptismo. Ad quod dici potest, quod remittitur quantum ad culpam, sed non remittitur nobis quantum ad omnia, quæ consecuti sumus per illud peccatum, & non restituntur nobis omnia, ut non restituitur nobis originalis iustitia, qua expoliati sumus in Adam per illud peccatum, nec tanta habilitas rationalis mentis ad vitandum peccatum quantum habebat Adam, & quantum habuisset, si ipse non peccasset. & quia omne peccatum fit ex rebellionem carnis, vel saltem fit ex inhabilitate mentis, quæ aliquo modo cooperatur ad omne peccatum: ideo Diabolus impellendo primos parentes ad peccandum dicitur omnes nos impellere, quia in quolibet nostrum per illam impulsione, & per illud peccatum causata est expoliatio aliqua,

Baptismo a restituit iustitia originalis.

Rom. 3.

Rom. 5.

Adæ peccatū omnium iniustificatio.

Baptismo quo remittitur peccatum originale.

Gratuitorū expoliatio, & naturalium vulneratio in omni peccato. Parabola descendens ab Hierusalem in Hierico. Id ē in fia 3. 23 q. 2. art. 1.

Diabolus naturalia non perdidit.

aliqua, vel vulneratio aliqua, vel inhabilitatio aliqua, qua amota, non ita de facili impellere-
mur. Declaratis primis duobus, videlicet de expo-
sitione, & vulneratione ex Diabolo ortis, quæ
aliquo modo cooperantur ad omne peccatum,
volumus exequi de aliis ultimis duobus, videli-
cet quomodo per peccatum omnes peccatores
filij Diaboli sunt, & ipse eorum Pater: & fiunt ser-
ui Diaboli, & ipse eorum dominus: & quomo-
do hæc duo sunt in omni peccato. Sciendum er-
go, quod per quodcunque peccatum, siue ad il-
lud cooperetur Diabolus, siue non: omnes pec-
catores sunt filij Diaboli per eorum culpam, &
omnes tales fiunt serui diaboli, tam per eorum
culpam, quam per diuinam iustitiam. Nam pa-
ter dicitur multis modis: dicitur enim pater ge-
neratione, secundum quod Abraham fuit pater
Isaac, & Isaac fuit filius eius, iuxta illud Gen. Tol-
le filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac. Se-
cundo dicitur pater creatione, vel factio: iuxta
illud: Nūquid non ipse est Pater tuus, qui fecit,
& creauit te? Tertio dicitur Pater imitatione iux-
ta illud: Vos ex patre Diabolo estis. Nam Diabo-
lus non erat pater malorum Iudeorum, quibus
loquebatur dominus generatione, quia non ge-
nerauerat eos, nec creatione, quia non creauerat
illos, sed Pater erat eorum imitatione, quia illi,
sicut mali homines imitabantur Diabolum, tan-
quam eorum Patrem: ergo quantum ad hoc, quod
aliquis sit Pater malorum sufficit, quod ipsi imi-
tentur eum. nec oportet, quod ipse aliquid coo-
peretur ad eorum malitiam, tamen si vtrunque
concurrit, quod ille cooperetur, & quod illi imi-
tentur: magis dicitur eorum Pater. Iste enim,
quem aliqui imitantur in malum, non oportet,
quod aliquid cooperetur ad eorum malitiam:
ad hoc, quod sit eorum Pater, nisi forte vellemus
valde largè accipere cooperari in malum, pro
omni eo, quod dat exemplum malefaciendi, &
quod multū placeret sibi, quod alij imitarentur eum, &
quod malefacerent sicut ipse. Sed sicut ostendi-
mus, quod Diabolus est pater omnium malo-
rum, dato, quod non aliter cooperetur ad eorum
malitiam, nisi dando eis exemplum malefacien-
di. Sic ostendere volumus, quod Diabolus est
dominus omnium malorum, dato, quod non ali-
quid cooperetur ad eorum malitiam, sed eo ipso
quod mali sunt per eorum culpam. & per diui-
nam iustitiam possidentur a Diabolo, & ipsi ex
hoc facti sunt serui Diaboli, & Diabolus est eo-
rum Dominus. Dignum est enim, & ex hoc exi-
git diuina iustitia, quod qui noluerunt habere domi-
num bonum, id est Deum operantem eorum bo-
num, propter eorum culpam, quod ipsi habeant
per diuinam iustitiam tyrannum pro domino,

Diabolū procurantē eorum malum. Quid
autem dicendum sit de illo modo pec-
candi, prout Diabolus nos impel-
lit ad peccandum, in se-
quenti. q. vltius
poterit decla-
rari.

A D V B. 1. L A T E R A L I S.

*An omnis tentatio impulsiva sit à Diabolo.
Conclusio est affirmatiua.*

D.Th. 4. p. q. 114. art. 3. Et de Malo q. 3. artic. 5. Alex. de
Ales 2. p. q. 117. artic. 13. Biel d. 21. q. 1.
Dorbel. d. 21. q. 3.

VLTERIVS fortè dubitaret aliquis:
Vtrum omnis tentatio sit à Diabo-
lo: prout ipse impellit nos ad peccā-
dum. Dicendum, quod Diabolus quātum
ad peccatum tripliciter comparatur. Primo. n. cō-
paratur ad nos, vt aliqua subtrahendo: vt subtra-
hendo indumentum originalis iustitiæ, per quod
in Adam nos expoliavit gratuitis, vel subtrahen-
do bonam habilitatem mentis, per quod in Adā
nos vulnerauit in naturalibus.

Secundo quantū ad peccatū Diabolus potest
ad nos comparari, quā peccando peccatores eū
constituunt sibi patrem, & dominum, sed de his
duobus satis est per habita declaratum. Restat er-
go de tertio, perquirere, quomodo se habeat ad
peccata hominum, prout eos ad peccandum im-
pellit, ut utrum sit aliquod peccatum in homine,
quod non fiat ex impulsu Diaboli, & ex tentatio-
ne impulsiva Diaboli, quia in hoc stat quæstio
nostra. Vtrum sit aliqua tentatio ad malum, ad
quam non concurrat tentatio Diaboli. Et vtrū
sit aliqua operatio ad malum impulsiva, ad quā
non concurrat cooperatio Diaboli impulsiva, quæ
de cooperatione subtractiua auxiliorum: iam
patet per habita: sed de operatione impulsiva ma-
lorum oportet patefieri per dicenda.

C Ad quod respōdetur, per quosdam, quod nul-
la sit impulsio ad malum, ad quam impellendo
non cooperetur Diabolus, vel vt causa propin-
qua, vel vt causa remota.

Respondent etiam alij, & in idem redit, quod
nihil tale sit, ad quod impellendo non coopere-
tur Diabolus, vel directè, vel indirectè. Vt ergo
possimus intelligere sic loquētes, dicemus, quod
Diabolus impellendo nos ad peccandum dupli-
citer operatur, vel à propinquis, vel à remotis: à
propinquis quidem, quando immediatè suggerit
nobis aliquid, siue hoc fiat alio suggerente, vel
non suggerente. Potest enim nobis suggerere fa-
cere aliquod peccatum, siue ad hoc impellat nos
aliud, siue nō: vt si impellat nos caro ad faciendū
malum: potest etiam carne impellente nobis sug-
gerere Diabolus, & suggerēdo impellere, vt illud
idem faciamus. quia plures causæ possunt con-
currere ad eundem effectum, vt multi trahentes
possunt concurrere ad eundem tractum navis:
& multi impellentes possunt concurrere ad eun-
dem impulsū, siue fiat ille impulsus eodē mo-
do, siue non sic de eodem peccato carnali potest
tentare caro, & Diabolus. Sed de hoc nō est quæ-
stio, quia tunc est claro clarius, quod Diabolus,
quantum ad illud peccatum nos tentat, sed quæ-
stio nostra currit: dato, quod ut nūc nihil faciat
Diabolus ad tentationem huiusmodi, ut ponamus,

Peccatū an
aliquo fiat
sine impul-
su, & tenta-
tione Dia-
boli.

Pater quot
modis dica-
tur.

Gen. 22.

Deut. 32.

Ioann. 8.

mus, quod Diabolus esset annihilatus, vtrum per id, quod iam fecit in primis parentibus, dicatur tentare ipsum. Nos autem distinximus de actione Diaboli priuatiua, & impulsiva, quantum ad actionem priuatiuam, & directe nos priuat priuando primos parentes. Est enim hoc, vel concedendum simpliciter, quod æquiualeat concessioni simpliciter. Certum est. n. q. hæreditas deuoluitur ad hæredes, vel transfunditur in hæredes, si ergo Rex priuaret aliquem sua hæreditate: illa hæreditas non transiret ad posteros. Nam quia parentes non haberent eam: non possent eam dare posteris. siue ergo ista priuatio fuisset facta alicui in seipso, siue in Patre, siue quâcumque in longiori stirpe, quantum ad rem æqualeat ei, q. esset factum in seipso, ita. n. priuatus est ille, qui non nascitur hæreditate illa, sicut priuatus fuit ille, in quo fuit facta dicta priuatio. Sic etiam in proposito suggestionem Diaboli priuatus fuit Adam originali iustitia, per quam omnia erant subiecta rationi, & ex hoc habebatur quædam habilitas mentis, per quam poterat facilius peccato resistere. & quia non poterat Adam transfundere in posteros, qd non habebat; ideo illam originalem iustitiam, per quam omnia erant subiecta rationi, & illam aptitudinem mentis, quam per peccatum perdidit in suos posteros transfundere non potuit. Ideo nos eius posteri non habendo originalem iustitiam, sentimus rebellionem carnis, & amissimus illam aptitudinem mentis, per quam poteramus facilius peccato resistere: vel quod idem est, incurrimus quandam ineptitudinem mentis, per quam ad peccandum contingit nos promptiores, & proniores esse.

Diaboli actio duplex

Possumus ergo dicere, q. istis Diabolus directe nos priuat, vel q. tantum valet, ac si nos directe, vel immediate priuaret. Nam si aliquis est priuatus hæreditate, ex quo peruenit ad eum priuatio est eque priuatus per priuationem factam in parente propinquo, vel longinquo, ac si fuisset priuatus in se: vna priuatio alteri in omnibus æqui pollet. Aduertendum tamen, q. ex ista priuatiua, vel negativa inferatur affirmatiua, vel positiua ut ex eo per Diabolū sumus priuati originali iustitia, sequitur hæc positiua, q. caro nobis rebellat, & nos ad peccandum impellit. Sed licet ex negativa inferatur affirmatiua, vel positiua; tamen negatiua habet suam uim modo negatiua, & affirmatiua modo affirmatiua. Cum ergo negatio neget semper, & ad semper affirmatio affirmet semper, sed non ad semper, prout ad propositum spectat. Priuati sumus originali iustitia semper, & ad semper, sed ad rebellionem carnis, vel impulsione ad peccandum à carne factam sentimus semper, sed non ad semper, sed suo tempore, & suo modo: ut tunc sentimus illam rebellionem, vel impulsione, quando caro actu rebellat, id est actu contra nos bellat: & eo modo, quo contra nos bellat, & quando actu nos ad peccandum impellit, & eo modo, quo nos impellit, quibus visis, dicimus. quod de eo, quod fecit Diabolus negatiue, faciendo nos non habere originalem iustitiam, vel priuatiue nos priuando, &

Acarere faciendo dicta iustitia: non oportet distinguere de directe, vel indirecte, vel à longinquo, & à propinquo, quia ita caremus illa originali iustitia, ac si directe hoc in nobis egisset, vel ac si à propinquo hoc in nobis fecisset, quia in priuatione simpliciter non est dare magis, & minus. quia in simpliciter cæco non est dare magis, vel minus cæcum. sed quantum ad affirmatiuam, prout caro contra nos bellat, & prout nos ad peccandum impellit, quia in hoc est dare magis, vel minus. quia plus impellit vnū, quàm alium, & magis impellit vnū de uno vitio, & alium de alio, quia aliqui sunt naturaliter proni ad castitatem: aliqui ad ueneream: aliqui ad liberalitatem, duas enim in talibus pronitates dare possumus, vlex complexionem, quam à parentibus trahimus, vel ex actionibus, ad quas quotidie assuescimus, quia secundum Philosophum: Ex similibus actibus similes habitus generantur. Hoc modo valet illa distinctio directe, vel à propinquo, quia ex tentatione facta. Primo Euæ, & per eam Adæ fuit facta illa impulsio directe, & à propinquo. In nobis autem fit indirecte, & à remotis: sed aliter indirecte, aliter à remotis. quia tunc aliquis facit aliquid indirecte, quando non facit illud directe, sed facit aliquid, quo facto fit illud, ut aperiens fenestram indirecte introducit splendorem solis. Nam hoc non est directe, cum ab eo aperiens non procedat ille splendor, sed est indirecte, quia facit aliquid, ut aperiendo fenestram, quo facto introducit in domum splendor, sic & in proposito Diabolus non tentando hunc directe, tentat indirecte. Quia & si nihil facit in eo directe, facit indirecte, quia priuauit primos Parentes originali iustitia, qua priuati non potuerunt eam transfundere in posteros. Propter quod nati sunt posteri, cum rebellionem carnis, per quam quilibet impellitur ad peccandum, licet ista rebellio non in quolibet æqualiter habeat suum effectum, quia in aliquibus est materia exercendi vitij, in aliquibus est materia exercende virtutis. & quod dictum est de directe, & indirecte, ueritatem habet de causa propinqua, & remota, tamen causa directa, & indirecta magis ueritatem habet quantum ad ipsum facere: propinqua, & remota magis videtur respicere rem, vel personam, in qua est illud facere, & hoc modo Diabolus tentat aliquem ex propinquo, quia aliquid agit in eo, unde impellitur ad peccandum. sed hoc modo ex remoto, quia non in eo, sed in parente remoto egit aliquid, unde iste contrahit impetum, & rebellionem carnis, qua impellitur ad peccandum.

Priuatio simpliciter non suscipit magis, & minus.

Eth. li. 2. c. 3.

C

D

Sed omnibus his pertractatis adhuc restat soluere quandam difficultatem quæstionis. Vtrum in omni tentatione operetur Diabolus aliquid, vel directe, vel indirecte, non loquendo de operatione priuatiua, uel negatiua, quia certum est, quod ex post facto eius contingit nos non habere originalem iustitiam, & non habere illam tantam aptitudinem, & promptitudinem mentis, per quam naturaliter eramus minus proni ad pec-

peccandū. Sed nulla tentatio est, & nulla impulsio ad peccandum, ubi ex his, vel ex aliquo eorū non subtrahatur nobis aliquod auxilium ad resistendum peccato. sed si loquimur de operatione impulsiva, ut utrum in quolibet impulsu, quantum sit ibi carentia alicuius auxilij, utrum sit ibi, cum hæc impulsio à Diabolo facta directè, vel indirectè, forte non facile est videre. Nam aliqui absolute videntur concedere, quòd sic: sed forte dici posset, quòd omnes illas impulsiones, quas habemus differentes à primis parentibus, Diabolus causat in nobis, vel directè, vel indirectè. Propter quod omnes rebelliones carnis, & omnes impulsus, quia hoc non habuissent primi parentes, causat in nobis Diabolus directè, vel indirectè. sed cum secundum Aug. de ecclesiasticis dogmatibus, non omnes malę cogitationes nostrę semper Diaboli instinctu excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt, bonę autem cogitationes semper à Deo sunt. Vult ergo Aug. quòd licet omnes cogitationes bonę sint à Deo, omnes tamen malę nō sūt à Diabolo, sed possunt esse ex nobis, vel ex alijs hominibus. Nam & alij homines possunt nos tentare etiam non inducti à Diabolo. Si ergo ex nobis ipsis moueamur ad peccandum, sic moueri poterant primi parentes sine rebellionem carnis, quia spiritalia peccata differunt à carnalibus: & si hoc modo tentant nos aliqui homines nō inducti à Diabolo, cū his duobus modis potuissent peccare primi parentes, (quia quilibet eorū ex seipso poterat moueri ad malum. Et vnus poterat mouere alium ad malum, non motus à Diabolo) non videmus, quòd positiuè, & per impulsione, non possit esse aliquod peccatum in nobis, quod non directè, nec indirectè sit à Diabolo: sed forte negatiuè, vel priuatiuè, ut per subtractionem alicuius principij, ut alicuius iustitię, vel aptitudinis, posset hoc ad Diabolum referri, tanquā ad agentem illud directè, vel indirectè.

RESP. AD ARG. ART. II.

Supbia quō
initium om-
nis peccati.

Ad primum dicendum, quòd initium omnis peccati est superbia, quia illud fuit primum peccatum, quia ibi. i. in superbia ceciderūt, qui operantur iniquitatem, & ex hoc expulsi sunt de Paradiso i. de cælo Emphyreo, & non potuerunt ibi stare. Omne ergo peccatū potest referri ad Diabolum, quantum ad imitationem, quia fuit initium peccati, quia fuit primus peccans: & sicut ipse primo peccauit apostatando à Deo, sic omnes peccatores alij à Diabolo imitantur ipsum apostatando à Deo. Vel possumus dicere, quòd initium omnis peccati est superbia, & radix omnium malorum est cupiditas, quia accipiendo cupiditatem generaliter pro appetitu cuiuslibet boni commutabilis, & accipiendo superbiam generaliter pro quolibet recessu à bono incommutabili, cum nihil sit aliud peccatū, quā auertere se ab incommutabili bono, & conuertere se ad commutabile:

A & cū in omni peccato se habeat auersio, ut quid formale, & conuersio, ut quid materiale; Ideo ratione formalitatis. i. quolibet peccato superbia dicitur initium esse, & in quolibet tali ratione materialitatis cupiditas dicitur esse radix. sic exponendo auctoritatem propositam, non oportet, si initium omnis peccati est superbia, quòd ad omne peccatum Diabolus aliquid operetur positiuè, ut est per habita manifestum. Nam si nunquā fuisset creatus Diabolus, fuisset modo, quo dictum est, initium omnis peccati superbia.

Peccati for-
male, &
materiale.

Ad secundum dicendum, quòd caro corrupta potest dici instrumentum Diaboli, quia omne peccatum factum per rebellionem, vel per impulsione carnis est à Diabolo directè, vel indirectè, quia primi parentes in statu illo innocentie nequaquā hoc modo peccare potuissent.

Caro quō
instrum en-
tum Diabo-
li.

Ad tertium dicendum, quòd omnis malitia, & omnes immundę passionēs à Diabolo, & Angelis eius excogitate sunt; Si ibi, ly, omnis, stet p generibus singulorum, quia nullū est genus malitię, nec immundę passionis, de quo Diabolus hominem non tentet. sed non oportet, quòd ibi omne, vel omnis stet pro singulis generum, quia à nobis ipsis, ut patuit per August. possumus moueri ad peccandum, vel ad malę cogitandum, & si sit talis mala cogitatio, quòd primi parentes potuissent eam habere in statu innocentie, poterit illa esse ex operatione Diaboli, sed non oportet positiuè eam esse ex operatione eius.

Malitia oīs
à Diabolo
excogitata.

Ad quartum dicendum, quòd terra tradita est in manus impij, idest Diaboli, quia omnes homines terreni, & mundani sunt sub eius dominio, & principatu: sed non, ut supra patuit, quòd ad illud peccatum, propter quod homines sunt sub dominio, vel sub principatu Diaboli, fuerit Diabolus aliquid operatus. Exigit ergo diuina iustitia, quòd quocūq; peccatum homo faciat, propter quod respuit esse sub dominio boni Domini, idest Dei, & ex hoc ipse sit sub dominio mali Domini, idest Diaboli.

Tertia quō
tradita di-
catur i ma-
nus impij.

Ad quintum dicendum, quod homo efficitur seruus Diaboli. per quodlibet peccatū: & si non ex Diaboli victoria, tamen ex diuina iustitia. Nam & dominus alicuius personę posset ipsum tradere in dominium alterius, retento tibi aliquo in ipso seruo, ut posset hoc facere, retenta sibi manuum iniectione, sic & Deus tradit seruum propter peccatum in seruum Diaboli, retento sibi in eo, quod placet sibi, ut non possit ex hoc Diabolus ipsum seruum vexare, & ultra quā debeat.

Homo quō
ex quoli-
bet pecca-
to fit seruus
Diaboli.

ARTIC. III.

*An carnis tēatio alijs sit fortior.
Conclusio est affir-
matua.*

D. Bon. d. 2. q. 3. Ric. d. 20. q. 5. Tho. Arg. d. 2. q. 1. art. 2. in corp. Biel. d. 2. q. 1.

Iob. 41.

TENTATIO quæritur vtrum tenta-
tio carnis sit fortior alijs, vel sit
difficilius ad resistendum ei, q̃
alijs. Et uidetur q̃ non, quia, vt
habetur Iob. 41. de Diabolo:
Non est potestas super terram,
quæ comparetur ei, sed quanto tentatio proce-
dit à maiori, vel fortiori potentia, tātò est fortior,
& difficilior ei resistere. Huiusmodi autem est tē-
tatio facta ab hoste: ergo &c.

Præterea quanto inimicus nos tentans est ma-
gis in potestate nostra, tanto citius possumus eū
vincere. Licet ergo vterq; inimicetur spiritui no-
stro, Diabolus, & caro; tamen caro est magis in
potestate nostra, quàm Diabolus: ergo facilius
poterimus eam uincere.

Præterea quāto inimicus est occultior, & frau-
dulentiore: tanto difficilior est ei resistere, sed Dia-
bolus est occultior, & fraudulentior inimicus,
quàm caro, quia Diabolus latenter pugnat, caro
patenter bellat: ergo &c.

Peccata spi-
ritualia sūt
minoris in-
famiae, q̃
carnalia.

Præterea peccata spiritualia, ad quæ magis im-
pellit malignus spiritus sunt maioris culpæ, & mi-
noris infamiae: Carnalia autem, ad quæ impellit
caro, econuerso, sed ubi est maior, & fortior cul-
pa, v. detur, quòd sit fortior tentatio: ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quia secundum
Boet. Nulla peior pestis, quàm familiaris inimi-
cus, sed caro est quidam noster familiaris inimi-
cus: ergo &c.

Præterea Magister vult in littera, quòd ten-
tatio carnis est interior, & difficilior vinci-
tur: ergo &c.

R E S O L V T I O.

*Tentatio carnis difficilior est Diaboli tentatione,
propter debilitatem, naturalem delectationē, pu-
gnandi modum, continuationem pugnae, impu-
gnantis propinquitatem, indomabilitatem, instru-
menta pugnandi, bellantium insipientiam, auxi-
liorumque paucitatem.*

Tentatio
carnis diffi-
cilior, q̃ ho-
stis.

RESPONDEO dicendū, q̃ nouē vijs possumus
declarare, q̃ tentatio carnis sit difficilior, q̃ ten-
tatio hostis. sic Magister planè vult in littera, vt
Prima uia sumatur ex debilitate pugnantis, quia
quanto quis est debiliore, minus potest sustinere
pugnam. Secunda sumitur ex naturali delectatio-
ne, quæ est in actu, per quem maximè impugna-
mur à carne, quia quāto maior delectatio est in
tali actu, tanto magis inclinamur, vt consentia-

Amus aduersario, & vt uincamur ab ipso. Tertia
sumitur ex modo impugnandi, quia magis particu-
lariter impugnatur à carne, q̃ ab aliquo alio: &
quanto magis particularis est impugnatio, tanto
difficilior sibi resistitur, quia uniuersalia hec agūt,
nec patiuntur. Quarta sumitur ex cōtinatione
pugnae, quia quanto magis, quis continue impu-
gnat, tanto citius succumbit in pugna. Quinta su-
mitur ex proximitate impugnantis, quia quanto
magis a proximo impugnatur, & minus possumus
separare nos ab impugnate, tanto difficilior
est pugna. Sexta sumitur ex eo, per quod nos im-
pugnat caro, quia impugnat nos per aliquid, qd
nos retinere oportet, etiam scientes, quòd ppter
hoc tentamur, & ista ratio potissimè tangit virgi-
nes, & continentes. Septima sumitur ex indoma-
bilitate eius, cum quo bellamus, quia quanto dif-
ficilior domatur inimicus, tanto difficilior est bel-
lare cum ipso. Octaua sumitur ex insipientia bel-
lantium, quia credentes euadere inimicum pro-
pter insipientiam, magis se illi supponunt. Nona
& ultima uia sumitur ex paucitate auxiliorum,
quia quanto pauciora auxilia quis habet in bel-
lo, tātò, ceteris paribus, difficilior est illud bellū.

Uniuersalia
non agunt,
nec patiun-
tur ex pri-
mo Met. ca.

Prima uia est Hugonis. Nā tētatione carnis q-
libet efficitur ualde debilis, quia non potest pu-
gnare se toto, sed in seipso habet partem contra
se bellantem. Sicut ergo Ciuitas diuisa de facili
destruitur, quia omne regnum in se diuisum de-
solabitur, sic qualibet persona in seipsa diuisa,
quia in eo caro concupiscit aduersus spiritum, &
spiritus aduersus carnem: in tali pugna efficitur
valde debilis ad bellandū. Hoc est ergo, qd dicit
Hugo. li. 1. parte 7. c. 9. quòd interior tentatio. i.
carnis est, p quā ex motu primæ delectationis in-
trius animus ad peccandum sollicitatur. Et subdit:
hec autem tentatio difficilior vincitur, quia inte-
rius oppugnans de nostro contra nos roboratur,
dicitur autem tentatio carnis interior, quia om-
nes partes continētur in toto, & ex hoc dicuntur
esse intra totum. cum ergo caro sit pars nostra,
quia homo compositus est ex carne, & anima di-
citur esse intra nos, sicut pars est intra totum. ista
autem tentatio est difficilior, quia de nostro con-
tra nos roborat, quia de nostro accipit unde bel-
lat. Nam cum ipsa caro sit nostra faciendo se par-
tem, & bellando contra nos: de nostro habet, &
à nobis, q̃ sic beller, sicut ergo pecunia nostra vñ
esse quid coniunctum nobis, & est quasi substan-
tia nostra, iuxta illud, quod dixit adolescentior
patri: Da mihi partem substantiæ, quæ me con-
tingit. Si quis ergo non bellaret contra nos, nisi
de pecunia nostra, & semper posset habere pecu-
niam nostram ad bellandum contra nos, multū
debilitaremur contra talem aduersarium bellan-
tem, quia semper nos depauperaret, & ex hoc
nos debilitaret, ne possemus continuatè bellum:
sic, & multò magis cum caro magis pertineat ad
substantiam nostram, quàm pecunia, cum pecu-
nia non sit substantia nostra, nisi secundum repu-
tationem nostram, & propter sustentationem no-
stram; caro autem sit nostra substantia secundū
veritatem.

Matt. 13.
Luc. 11.

Tentatio
carnis qua-
re dicitur
interior.

Luc. 15.

veritatem . faciens ergo caro se partem contra nos, sumus ex hoc diuisi, & debilitati, vt sit valde nobis difficile continuare talem pugnam.

Carnalis a-
nus cur tā-
te delecta-
tionis

Secunda via sumitur ex naturali delectatione tam magna, sicut in illo actu. Et istam rationem tangit Auicenna, licet nō tangat eam ad illam intentionem, ad quam nos adducimus. Vult enim, quod benefecit natura, quod tantam delectationem constituit in tali actu, quia si sciret indiuiduum quantum sibi nocet actus ille, omnino ab eo fugeret. Natura ergo, ne periret species, tantam delectationem constituit in tali actu, propter quam delectationem, sic attrahitur homo ad actum illum, quod quantumcunque cognoscat homo, quod sit in nocumentum corporis, quod sit in damnationem animæ, & quod sit in denigrationem famæ, vt plurimum, non propter hoc dimittit. Occurrunt enim ibi, & multæ anxie cogitationes, & multa dāna, vt nummissima, & eorum, quæ possunt nummismate mensurari. Apparet ergo quanta sit ibi delectatio, cum tot retractiua non possint habere victoriam, ne cōiter homines permittant se ruere in foueam prædicti sceleris, quā ergo ex hoc sit grauis ista pugna, quilibet cogitare potest.

Ira, & odij
differentia
ex Arist. li. 2.
Rhet. c. 3, &
4. sed supra
d. 19. q. 1. ar.
1. vide alia
per pulchra
differentiā,
& infra q. 2.
art. 1.

Tertia autem via sumitur ex particularitate impugnationis, quia ista pugna est magis particularis, quā aliqua alia. Verum est enim, quod Philosophus in 2. Rhet. Assignat differentiam inter irā, & odiū. Quia odiū pōt esse in vniuersali quā q̄s in vniuersali pōt odire fures, sed nunq̄ est ira nisi in particulari. Quia nunquā aliquis irascitur nisi contra eum, qui paruipendit eū. Quia ira secundum Philosophum est appetitus doloris in contrarium propter apparentem paruipensionem. est ergo ira circa particularia. Nam aliquid vni placet, & est sibi gratiosum: & hoc fortasse alij displicet, idque ratione particularitatis. Nam vnus particularis actus, & vna particularis conditio trahit hunc in amorem, quod alium nō traheret, iuxta illud, quod dicitur Cant. 4. Vulnerasti cor meum foror mea sponfa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Licet ergo ille liber sit totus mysticus, tamen multa sunt ibi de amore spirituali, quæ ad litteram verificantur de amore carnali. Ad litteram enim ex aspectu alterius oculorum facto a secunda p̄sona inflammatur, quis ad amorem eius, & ex dispositione capitis, vel alicuius crinis stantis iuxta collum potest hoc idem fieri, vt tot sint particularitates in hac materia, & tot particulares attractiones, quod excogitari non possint. Non enim sunt circa vitium gulæ hæ particularitates, vt si cibus stat vno modo, vel si vertatur alio modo, quod magis attrahat esurientem.

Cāticorum
liber totus
mysticus.

Quarta via ad hoc idem sumitur ex continuatione pugne. Nam non oportet ad hoc allegare auctoritates Sanctorum, quæ plures sunt. Cum quilibet in seipso experiatur, quod contra talem morbum est continua pugna, & rara victoria.

Quinta via sumitur ex proximitate impugnā-

tis, quia si posset se quis a tali inimico separare, & posset eum fugere, esset fortē facilis pugna. sed cum inimicus noster sit ipsa caro nostra, in hac parte semper nos sequitur, & prosequitur, & semper est nobis coniuncta, & proxima, cōcluditur, quod omnino sit valde difficilis talis pugna.

Sexta via sumitur ex eo, quod in hac parte nos impugnat caro. Nam sicut a gula nos impugnamur per euacuationem, vt quando est euacuatus stomachus, tunc esurimus, & impugnamur per vitium gulæ, sic quantum ad venerea impugnamur per repletionem. Est enim illud, per quod impugnamur in tali actu, superfluum alimentum, de quo, vt supra dicebatur, sit semen, bene ergo dicit Aug. quod coniugium in statu innocentie, vel in Paradiso fuisset in officium, quia non fuisset, nisi propter creandam prolem. Modo autem ægris in statu miserie est in remedium, quia est ad satisfaciendum carni. Est ergo modo coniugium propter vtrumque, & officiū propter creandam prolem: & in remedium, vt coniuges possint satisfacere carni sine peccato mortali, & etiam aliquando sine veniali. Pōt enim vir cognoscere vxorem prægnātem, ex qua certum est pro tunc non posse procreari prolem sine peccato mortali, & aliquando potest prægnātem cognoscere et sine veniali. Nā si hoc faciat vir, vt satisfaciat carni suæ, peccat venialiter. sed si facit, vt satisfaciatur carni, vel appetitui carnali coniugis, & reddat sibi debitū, nec mortaliter, nec venialiter peccat. Cū hoc præcipiat Apostolus, q̄ vir vxori debitū reddat, & vxor viro. Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus, quod ista via quantum ad difficultatem potissime respicit virgines, & continentes. Nam si homo, siue mas, siue femina, vt placeat Deo, & vt magis possit vacare contemplationi, idest orationi, & studio litterarum, vult esse virgo, vel vult continere, hanc difficultatem incurrit, quia illud superfluum alimentum, vnde impugnat nos caro, non potest pro libito emittere sine peccato.

Semē vnde
fiat.

Cōiugium
in officium
& remediū
& an huius
actus sem-
per cū pec-
cato.

1. Cor. 7.

Septima via sumitur, quia valde est difficile ad domandum illum aduersarium, cum quo in hac parte pugnamus, quia non sufficiunt ibi abstinentie, non orationes, non vigiliæ, non aliæ asperitates ad domandam carnem, quin nos tentet, & impugnet. Vnde Hiero. loquens de hac pugna quantum ad abstinentiam ait: De cibis autē, & de potu taceo, cum & languētes Monachi, de quorum numero ipse erat, frigida aqua vtantur, & coctum aliquid sumere luxuria sit, & cum tantam abstinentiam faceret, dicebat, q̄ aliquando choreis se putabat interesse puellarum. De vigiliis autem, & orationibus, & aliis asperitatibus subdit, cum ait, quod quotidie lachrymas, quotidie gemitus, supple in orationibus fundebat, & ait, quod si repugnantem somnus imminens oppressisset, nudē humo iux ossa hærentia collidebam. Quot ergo orant in eo asperitates, quia quotidie lachrymas, quotidie gemitus, lectum etiam non habebat, sed nude humo vix ossa hærentia collidebat. Ex duritia enim hu-

Carnem do-
mare diffi-
cillimum.